

Zimní západ slunce.

Foto Mgr. Markéta Panoušková

OHLÉDNUTÍ ZA ROKEM 2004

Hodnocení právě uplynulého kalendářního roku se v poslední době zdá být čím dál obtížnější, a to nejenom proto, že se snad toho kolem nás děje stále víc a víc. Velkou potíž při hodnocení proběhlých událostí nám nepochybně činí i to, co současný německý sociolog Ulrich Beck nazývá reflexivní modernizací, tedy – při určitém zjednodušení – kritika a zpochybňování všeho možného, včetně modernity samé. Ta kritičnost sama o sobě není nic tak špatného, jde koneckonců jen o přirozený důsledek rostoucí vzdělanosti populace a prohlubující se vědecké osvěty, kdy původní kritické pohledy na některé produkty vědecko-technologického vývoje jsou přenášeny do celkového pohledu na svět. Na druhé straně nás však tato kvazi vědecká kritičnost může někdy přivádět i do zvláštních situací, kdy se naše postoje k dění kolem stanou nejistými a ambivalentními. O to více radosti nám pak samozřejmě přinese každé naše zjištění, že i v dnešním složitém světě narůstající individualizace a postupného rozpadávání se tradičních vztahů a životních forem stále ještě lidé dokáží spolu komunikovat a racionálně spolupracovat. A je dobře, že taková zjištění nám přináší i ohlédnutí za rokem 2004.

Snad nejvýznamnější událostí uplynulého roku, týkající se bezprostředně nejenom celého našeho národa, ale i mnoha dalších lidí v celé Evropě, byl vstup České republiky do Evropské unie. Šlo především o historickou událost, která měla velký význam i jako akt zajištění určité institucionalizované obrany před některými společenskými riziky. Nějaký okamžitý, praktický význam této události pro jednotlivé občany naší země však byl a dosud je zřejmě dosti rozdílný – pro někoho velký, pro jiného i zcela zanedbatelný. Ale to je již zase

SLOVA

K ZAMYŠLENÍ

„Kdybychom měli vždy určovat, kam až v dané chvíli skutečně sahá odpovědnost jednatelů, byl by to velmi rozsáhlý úkol. Odpovědnost lékaře je například omezenější než odpovědnost politika, od něhož se musí požadovat a jemuž se musí umožnit, aby promyslel dalekosáhlé a komplexní souvislosti následků. Avšak i jeho povinnost realizovat optimální řešení se v první řadě vztahuje na území, za něž nese reálnou odpovědnost. Nemusí se starat, aby učinil to nejlepší pro jiné země a národy – vůči nim má povinnost spravedlnosti.

Zůstává otázka: Existuje odpovědnost člověka jakožto člověka, odpovědnost, kterou má každý člověk? Existují určitá jednání, jimiž může tuto odpovědnost porušit? Kant formuloval požadavek, který se týká každého člověka: žádným jednáním nesmíme ani sami sebe, ani druhé lidi užívat pouze jako prostředek. Proti tomu byla vznášena námitka, že se přece stále navzájem potřebujeme jako prostředky k určitým účelům; na tom spočívá celé soužití lidí. To ovšem Kant také věděl. Chtěl však říci, že se smíme navzájem používat jako prostředky vždy jen zčásti. Máme prospěch ze schopností a výkonů druhých lidí. Tím se však nepopírá, že druhý člověk je sám o sobě účelem (samoúčelem), že má stejné právo užívat služeb svých bližních. Není tedy negován jako osoba. Existují však způsoby jednání, které nerespektují člověka jako osobu. Člověku se upírá, že je sám o sobě účelem, například když je vržen do otroctví, mučen, jako nevinný popraven, sexuálně zneužit, a podle Kanta i tehdy, když je obelhán (o čemž na tomto místě nechci diskutovat).

Úryvek z knihy Roberta Spaemanna *Základní mravní pojmy a postoje*. Vydalo Nakladatelství Svoboda v r. 1995.

ta pro dnešní dobu tak typická ambivalence v postojích k okolnímu světu a v posuzování a přijímání hodnot.

Jistě se v roce 2004 u nás událo ještě mnoho významných událostí, o kterých by stálo za to se alespoň zmínit. Nás ale především zajímá, jaký byl a co přinesl rok 2004 ve Fakultní nemocnici Hradec Králové a na zdejší Lékařské fakultě UK.

Tak jako v předcházejících letech, i v roce 2004 se ve Fakultní nemocnici uskutečnila celá řada investičních akcí a dokončena zde byla i jedna z nejrozsáhlejších staveb v historii nemocnice – nový pavilon interních oborů. Za zmínku jistě stojí, že tento nový pavilon byl otevřen právě v době, kdy uplynulo půl století od zahájení provozu (1954) v budově Dětské kliniky, tehdy zcela ojedinělé a odborníky i laiky obdivované stavbě, navržené Ing. arch. Františkem Steinerem z hradeckého Stavoprojektu za účinné asistence přednosty Dětské kliniky prof. MUDr. Jiřího Blechy, DrSc.

Stavební charakteristiky a prostorové členění nového pavilonu interních oborů popsal v úvodním článku letošního 3. čísla našeho časopisu dr. Josef Židů, náměstek ředitele FN HK. Dá se také předpokládat, že do dnešních dnů již patrně velká část zaměstnanců spatřila alespoň některé části pavilonu i na vlastní oči. Myslím si proto, že i když je pavilon interních oborů oprávněně chloubou nemocnice, není asi třeba znovu se k jeho výstavbě a vybavení vracet. Co bychom však rozhodně neměli ani dnes pominout, to jsou lidé, kteří v souvislosti s uvedením pavilonu do provozu absolvovali náročné stěhování.

Už když docent Leoš Heger, ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové, letos na jaře v úvodním článku 2. čísla Scanu vyjmenoval, kdo všechno se bude v souvislosti s otevřením nového pavilonu stěhovat, bylo z toho výčtu zřejmé, že půjde o největší stěhování v historii hradecké Fakultní nemocnice. Ale to si ještě mnozí z nás neuměli představit, co všechno takové současné přemístění několika pracovišť znamená. Vlastní stěhování započalo v letních měsících a všichni jeho účastníci – lékaři, sestry i další zdravotníci a provozní pracovníci – je zvládli bez větších problémů a aniž by pacienti pocítili nějakou újmu. Myslím si, že všem, kdo podstoupili to historické „stěhování národů“, náleží náš obdiv a poděkování. Byla to asi ta největší událost roku 2004 v naší nemocnici.

Mnoho významných událostí přinesl rok 2004 i na hradecké Lékařské fakultě UK. Uskutečnila se zde řada úspěšných vědeckých setkání, úspěšná byla i studentská vědecká konference. Do historie vstoupilo i na fakultě uspořádané slavnostní shromáždění k 200. výročí narození Karla Rokitsanského a související výstava (slavnostní publikace vychází v těchto dnech). Tou největší událostí roku však patrně bylo zahájení výstavby výukového centra fakulty v areálu Fakultní nemocnice Hradec Králové. Slavnostního aktu poklepu na základní kámen dne 6. října 2004 se zúčastnil i rektor UK prof. Ivan Wilhelm. Ten také při této příležitosti uvedl, že záměrem Univerzity Karlovy v budoucnu je výstavba nového areálu pro lékařskou a farmaceutickou fakultu v sousedství Fakultní nemocnice Hradec Králové ve směru k městské části Třebeš. Před koncem roku 2004 jsme mohli s uspokojením konstatovat, že výstavba výukového centra, jejíž dokončení je plánováno do konce roku 2005, zdárně pokračuje.

Redakce časopisu Scan přeje všem pracovníkům nemocnice a fakulty, aby se jim v novém roce 2005 dařilo a aby byl tento rok stejně bohatý na dobré události, jako uplynulý rok 2004.

PhDr. Vladimír Panoušek

V jednom svém eseji filosof Zdeněk Pinc poznamenává, že podle Emmanuela Lévinase už tím, že druhého pozdravíme, zbavujeme ho anonymity a mimoděk si připomínáme, čím jsme mu povinováni. A podobně – když někomu v gratulaci přejeme „vše nejlepší“, vyjadřujeme tím vlastně ochotu převzít na svá bedra to nikoli nejlepší (Pinc, Z. : Fragmenty k filosofii výchovy. Praha : Oikoymenth, 1999, s. 46).

Zdá se, jako by si to lidé uvědomovali nebo alespoň nějak cítili, a to zvláště v době, kdy se pozdravy a gratulace stávají součástí svátečních rituálů. „Veselé Vánoce“ a „Šťastný nový rok ...“ Miliony lidí na celém světě v té předsváteční době usedají, aby svým bližním napsali vánoční pozdrav či novoroční gratulaci. A můžeme věřit, že si přitom také více či méně uvědomují, či aspoň nevědomky cítí, co pro ně ten či onen člověk znamená a čím jsou mu povinováni. Svou gratulací mohou druhého člověka ujistit, že mu opravdu přejí to nejlepší, a mohou mu i vyjádřit dík za to, že zde je a že jim byla dána možnost se s ním setkávat. Ale je tomu tak skutečně vždy? Opravdu si při vyslovení či psaní gratulace uvědomujeme, jakou cenu pro nás ten druhý má? Jsme skutečně vždy připraveni přiblížit se druhému člověku?

Zdeněk Pinc připomíná, že Emmanuel Lévinas doporučuje přebírat odpovědnost za druhé, a to z jediného prostého důvodu, že druhý je vůči nám vždy v nevýhodě. Nikdy totiž nemůžeme autenticky prožít jeho radosti, přání či bolesti, ty si můžeme jen představovat, což ale zdaleka nezaručuje, že je plně a správně pochopíme. Teprve když se oprostíme od pevně zažitého vědomí, že nejprve jsme tu my a teprve pak ti druzí, budeme schopni druhým lidem porozumět. „Dám-li druhému přednost,“ říká Zdeněk Pinc, „vyjadřuji cosi velmi starobylého a zároveň něco, co je přítomné ve zdvořilostních strukturách nejrůznějších kultur.“ A my k tomu můžeme jen dodat, že pozdravem a gratulací vlastně i sami sebe zbavujeme pocitu vlastní anonymity a izolace. Vše nejlepší v novém roce 2005.

Luděk Ledříček

OMLUVA

V minulém čísle časopisu Scan došlo k nemilé grafické deformaci textu pozvánky na výstavu Jaroslava Chebena „Výběr z díla“. Zhroucení fontů (nahrazení některých písmen jinými znaky), ke kterému došlo v době závěrečné přípravy časopisu k tisku, jsme bohužel přehlédli. Omlouváme se čtenářům a zvláště pak příteli Jaroslavu Chebenovi, který je nejenom spoluzakladatelem, ale i stálým a nezištným příznivcem našeho časopisu.

Redakce

Fotografie Jana Smita

Nově jmenovaní vedoucí pracovníci ve FN HK

Na základě výsledků konkursních řízení a po doporučení výběrových komisí jmenoval ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., do funkcí zástupce přednosty II. Interní kliniky pro LP pro gastroenterologii a hepatologii a zástupce přednosty I. interní kliniky pro LP tyto pracovníky:

MUDr. Marcela Kopáčová, od 1. 12. 2004 zástupkyně přednosty II. interní kliniky pro léčebnou péči pro gastroenterologii a hepatologii.

Paní doktorka Marcela Kopáčová se narodila v Chrudimi. Lékařská studia absolvovala na královéhradecké Lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Po promoci, od srpna roku 1985 do listopadu 1989, pracovala jako sekundární lékařka na Interním oddělení nemocnice v Chrudimi. Od prosince 1989 nastoupila na Kliniku infekčních nemocí Fakultní nemocnice Hradec Králové, kde pracovala rovněž jako sekundární lékařka do konce února roku 1996. Od 1. března 1996 pracovala v Komplementárním centru vnitřního lékařství (KCVL) ve Fakultní nemocnici Hradec Králové, nejprve jako sekundární lékařka a od 1. 3. 1998 jako vedoucí lékařka lůžkové části KCVL – II. interní kliniky. Paní doktorka Marcela Kopáčová složila v roce 1991 atestaci prvního stupně v oboru vnitřní lékařství, v roce 1994 nástavbovou atestaci v oboru přenosných chorob, v roce 1999 nástavbovou atestaci z gastroenterologie. V roce 1998 zahájila kombinované (distanční) postgraduální studium. Obhajoba její práce proběhne v akademickém roce 2004 / 2005. Od roku 1996 je MUDr. Kopáčová činná ve sféře pregraduální i postgraduální výuky studentů, je autorkou několika kapitol hradecké učebnice vnitřního lékařství (Jan Bureš, Jiří Horáček a kol.: Základy vnitřního lékařství). Je autorkou a spoluautorkou 90 přednášek a 120 publikací a je členkou redakční rady časopisu Folia Gastroenterologica et Hepatologica. Výsledky vědecké práce opakovaně prezentovala na evropských gastroenterologických kongresech (UEGW). Byla spoluřešitelkou dvou výzkumných projektů. Zúčastnila se též zahraničních odborných kursů a stáží (Gastroenterological Course East Europe, Arnhem, Holandsko – 1996; Klinikum Rechts der Isar, Mnichov – 1998).

MUDr. Martin Hodač, od 1. 12. 2004 zástupce přednosty I. interní kliniky pro léčebnou péči.

Pan doktor Martin Hodač se narodil 28. ledna 1966 v Hradci Králové. Po maturitě na gymnáziu J. K.Tyla v Hradci Králové byl v roce 1984 přijat ke studiu na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Hradci Králové, kde v roce 1990 promoval. Během studia pracoval

jako pomocná vědecká síla na katedrách anatomie a interních oborů.

Po promoci v roce 1990 nastoupil dr. Hodač na II.interní kliniku Fakultní nemocnice Hradec Králové. Zpočátku, prakticky do 1. atestace z vnitřního lékařství v roce 1993, pracoval na standardním lůžkovém oddělení. Po atestaci, od roku 1994 byl zařazen do kardiologické skupiny. Začal se podílet na vyšetřeních na nakloněné rovině a na diagnostických invazivních elektrofyziologických vyšetřeních. V té době pracoval na intermediálním oddělení, profilovaném spíše kardiologicky. Od roku 1996 vedl samostatnou kardiologickou poradnu. V roce 1997 složil dr. Hodač atestaci druhého stupně z vnitřního lékařství. Po zavedení radiofrekvenční ablační terapie do praxe II. interní kliniky se podílel i na této metodě. Postupně přebíral agendu diagnostiky a terapie synkopálních stavů. Od roku 1998 pracoval jako vedoucí lékař intermediálního, kardiologicky zaměřeného oddělení.

V roce 1998 dr. Hodač zahájil distanční doktorské studium na Lékařské fakultě v Hradci Králové, problematika neurokardiogenního mechanismu. Po přerušení studia z rodinných důvodů by měl studium ukončit v akademickém roce 2004 / 2005.

V roce 2001 dr. Hodač složil atestaci z kardiologie. Podílel se na provozu neinvazivní kardiologické laboratoře na II. interní klinice (TILT UP test, Holter, 24-hodinové monitorování TK, ergometrie, monitory arytmií), vedl kardiologickou poradnu profilovanou na všeobecnou kardiologii a zejména krátkodobé poruchy vědomí. Do 30. července 2004, data přestěhování II. interní kliniky do nového pavilonu, pracoval ve funkci vedoucího lékaře intermediálního oddělení a byl pověřen funkcí zástupce přednosty II. interní kliniky pro areál na Pospíšilově třídě. Poté byl zařazen na I. interní kliniku Fakultní nemocnice, kde pokračoval v práci v oblasti neinvazivní kardiologie (Oddělení neinvazivní kardiologie a angiologie) a dále vedl kardiologickou poradnu se stejným zaměřením, jako byla v prostorách II. interní kliniky. Od 1. 9. 2004 byl pověřen výkonem funkce zástupce přednosty I. interní kliniky pro LP.

Od roku 1996 MUDr. Martin Hodač pravidelně vystupuje na českých i mezinárodních kardiologických sympozii a sjezdech. V roce 1998 přednesl „Provokační farmakologické testy při vyšetření na nakloněné rovině – vztah k symptomatologii nemocných“ na V. českém sympoziu o arytmiích a kardiostimulaci. Práce byla oceněna v sekci autorů do 35 let. Je členem České kardiologické společnosti, pracovní skupiny pro arytmie a kardiostimulaci.

Přejeme paní doktorce Marcelce Kopáčové a panu doktoru Martinu Hodačovi, aby se jim v náročných řídicích funkcích dařilo a aby při jejich výkonu našli plné odborné i osobní uspokojení.

Redakce
a Odbor personálních vztahů

VENIA DOCENDI

Podle § 72 odst. 11 zákona č. 111/1998 Sb. jmenoval rektor Univerzity Karlovy prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., s účinností od 1. prosince 2004 MUDr. **Nađu Jiráskovou, Ph.D.**, a MUDr. **Hanu Langrovou, Ph.D.**, odborné asis-

tentky Oční kliniky Univerzity Karlovy v Praze, Lékařské fakulty v Hradci Králové, docentkami v oboru oční lékařství. Oběma jmenovaným srdečně blahopřejeme a přejeme jim mnoho dalších pracovních i osobních úspěchů.

Za profesorem Vojtěchem Grossmannem

Předposlední říjnový týden roku 2004 přinesl smutnou, i když nikoliv překvapující zprávu o tom, že prof. MUDr. Vojtěch Grossmann nás po delší vážné nemoci opustil ve svých nedožitých 83 letech. S panem profesorem jsme se následně rozloučili dne 25. října ve smuteční síni v Hradci Králové – Kuklenách.

Životní pouť profesora Grossmanna – farmakologa byla poznamenána skutečností, že profesorova invence, pohotovost a pokrokovost myšlení a názorová kontinuita, kde chyběly konformní manévry, předbíhaly dobu, ve které žil. A tak se stávalo, že „býval v nepravou chvíli na nepravém místě“, jak sám s oblibou říkával, a to zejména v dobách, kdy kritické postoje ke společenskému dění bývaly spojeny s osobním rizikem sankcionování. Důsledkem bylo, že profesor Grossmann byl nucen v roce 1970 opustit funkci vysokoškolského učitele a přednosta Ústavu farmakologie LFUK v Hradci Králové.

S hradeckou lékařskou farmakologií byl profesor Grossmann spjat od roku 1952, kdy byl pověřen vedením Katedry farmakologie Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně. Se vznikem LF UK byl jmenován přednostou téhož ústavu (1958), jenž náležitě rozvíjel. Někdejší žáci a následovníci se dodnes hlásí ke grossmannovské škole typické pro atributy, které platí v plné míře i v současnosti. Především to bylo mládí, na které byla vždy soustředěna značná pozornost a péče celého pracoviště. Profesor Grossmann byl osobností, která přitahovala zejména studenty a mladé absolventy fakulty, a to jak schopností ohnivě diskutovat na odborné úrovni, tak smyslem pro humor. Na Katedře farmakologie Lékařské fakulty v Hradci Králové bývaly kroužky demonstrátorů a vědeckých pomocných sil, kterým bylo vždy dopřáno dostatek prostoru a času na diskusi, a to nejen o farmakologii, ale i o umění nebo i o společenských vazbách a vztazích. Mladí, nikoliv zruční experimentátoři a experimentátorky v neznámém laboratorním prostředí nebyli ponecháni sobě samým, ale nad jejich počínáním bděly zručné laborantky, které nikdy nedaly najevo svou netrpělivost nebo rozmrzelost, ačkoliv k ní měly určitě dostatek důvodů. Na Ústavu farmakologie se tak vytvořil učednický výzkumný tým, v dnešní nomenklatuře pregraduálních a postgraduálních studentů, který profesor s humorem nazýval „brain trust“. Tým byl přístupný komukoliv, kdo měl zájem o vědeckou práci. Všichni mladí následovali nejen pana profesora, ale také jeho nejbližšího mladšího spolupracovníka – šarmantního, pracovitého a kamarádkého nejprve magistra posléze docenta a profesora Jaroslava Květinu. Dnes se zdá skoro neuvěřitelné, jak se tým téměř o dvou desítkách lidí vždy výborně snášel a fungoval na základě vzájemně nepředstírané kooperace. I tomuto aspektu se profesor Grossmann pečlivě věnoval. Každý jednotlivec měl svůj profesní plán, který odpovídal zájmu a schopnostem. Bylo samozřejmostí, že za profesorem mohl kdokoliv přijít i s osobními problémy. Bylo samozřejmostí, že profesor se svými spolupracovníky jednal otevřeně. Díky obvyklé každodenní přítomnosti přednosta na pracovišti bylo možno kdykoliv diskutovat o řešení výzkumných projektů i výukového programu. Také další významný atribut profesorovy školy byl diktován pocitem odpovědnosti za každého člena pracovního týmu. Profesor nejen koncipoval a sledoval

osobní růst každého, ale také kontinuálně vytvářel a předkládal projekty, které veškeré odborné aktivity pracoviště a každého jeho zaměstnance finančně zabezpečovaly. Konečně stojí za připomínku snaha o interdisciplinární spolupráci. V ústavu profesora Grossmanna existovala řada profesních projektových vazeb jak s teoretickými ústavu, tak s pracovišti klinickými. Tak bylo možno řešit výzkumné úkoly v širším kontextu. Podobně platila zásada spolupráce s farmaceutickým průmyslem. Z laboratoří profesora Grossmanna vyšla dokumentace pro řadu léků, např. Ersilan, Diagnos I a II. Profesor navrhl osm léků, z toho šest radiofarmak, hepatoprotektivum Prehepon a anti-metastatikum Antimet.

I když bývá pravidlem, že význam výchovného působení rodičů i učitelů většina mladých pochopí a docení, až když se sami stanou nositeli a vykonavateli výchovných a odborně vzdělávacích metod, již tehdejší mladí spolupracovníci oceňovali hojnost a všestrannost výchovného vlivu pana profesora a charakterizovali ji jeho přezdívkou „pantáta“.

Charakteristickou vlastností profesora Grossmanna byla nezdolnost a věrnost farmakologii. Farmakologii rozvíjel i poté, co nemohl pracovat na vysoké škole, a to v detašovaném Ústavu experimentální medicíny v Olešnici v Orlických horách a později v Ústavu experimentální biofarmacie společných laboratoří ČSAV a PROMED (CS Praha) v Hradci Králové.

Rok 1989 přinesl společenskou změnu a profesor Grossmann na základě externí spolupráce mohl opět věnovat své síly Ústavu farmakologie LF UK v Hradci Králové. Stal se členem oborové rady pro postgraduální studium lékařské farmakologie a věnoval se pilně výchově postgraduálních studentů. Měl radost z každého nového adepta. Jeho péčí byl každoročně vypracován plán osmi až deseti seminářů a školení, věnovaných jak důležitým základním i moderním komplexním poznatkům v oboru, tak i prezentaci výzkumné práce jednotlivých frekventantů. Profesor nezapomněl ani na pozvání předních odborníků jiných medicínských oborů přednést zajímavé téma na profesorovo zadání. Vlastním účelem seminářů bylo pěstovat ve studentech schopnost vyjádřit se a obhájit vědecké postoje. Charakteristickým rysem školení bylo určité shrnutí probírané látky či ponaučení, jehož pochopení a zažití bylo následně prověřeno písemným testem. Test byl založen na krátkých a výstižných komentářích. Po vyplnění byl výsledek odevzdán přednostce ústavu, aby na základě této zpětné vazby zjednala eventuální nápravu. Nikdy tohoto nebylo třeba. Autorita pana profesora byla natolik silná, že si nikdo nedovolil přijít nepřipraven.

Na začátku školního roku 2003/2004 se poprvé neozval v telefonu charakteristický hlas vyzývající k přípravě dalšího školicího a výzkumného plánu oborové rady. Pan profesor pouze slíbil, že až si do vánoc odpočine, pak určitě přijde a vše se dohoní. Tělesné síly však docházely a i když byl profesor i nadále s pracovištěm v telefonickém kontaktu, už svému slibu nedostál.

Skutečně nás profesor Grossmann opustil? Ten, kdo se nesmazatelně zapsal do myslí a srdcí svých žáků a následovníků nejen jako „pantáta“, ale i jako vědec s širokou erudicí, strhující řečník a velkorysý učitel, zůstává s námi i nadále.

Prof. MUDr. Jiřina Martínková, CSc.

VIII. SAZAMOVY DNY

Již tradiční podzimní odborné setkání zubních lékařů, pořádané Stomatologickou klinikou LF UK a FN v Hradci Králové ve spolupráci s Českou stomatologickou komorou a technicky zajišťované královéhradeckou firmou NUCLEUS HK®, proběhlo ve dnech 19.–20. listopadu v prostorách Univerzity Hradec Králové.

Ze zahájení konference. Zleva ředitel FN HK doc. Leoš Heger a prodáván LF UK prof. Vladimír Geršl. Foto MUDr. M. Sobotka

Organizátoři konference zvolili za nosná odborná témata aktuální problematiku keramických zubních protéz a tzv. kompozitních výplňových materiálů. Vyzvaní přednášející – D. Vahalová z domácího pracoviště, L. Roubalíková z Brna a J. Kunkela z Jindřichova Hradce svými přednáškami nezklamali a dokázali, že jsou současně odborníky v oboru i zkušenými pedagogy.

Stejně jako v předchozích letech tvořil třetí odborný blok konference polytematický program v podobě kazuistických sdělení, připravených zkušenými i mladšími a začínajícími lékaři pořádatelů pracoviště, zčásti připravený ve spolupráci s dalšími ústavami a klinikami LF a FN (Fingerlandův ústav patologie, Klinika onkologie a radioterapie, Ústav klinické biochemie a diagnostiky, Ústav klinické mikrobiologie). Diskutovalo se o problémech spojených s ošetřováním nevitálních zubů (S. Ságlová, P. Závodský), o odontogenních infekcích měkkých tkání (R. Mottl, L. Tojnarová, O. Zmátlová), ortodontické terapii v méně obvyklých souvislostech (Z. Hoffman, R. Slezák). Zajímavé byly rovněž postupy moderní dentální implantologie umožňující prakticky okamžitou náhradu ztraceného zubu implantátem (D. Kopecká, T. Vosáhlo) i sdělení s problematikou maxilo-

faciální chirurgie (Š. Nátek, L. Tuček). Zcela netradiční bylo i poslední, faktografické sdělení kolektivu autorů (V. Hubková, R. Slezák, A. Tachovská), popisující průběh jedné ústavní pohotovostní služby a lékařské služby první pomoci na Stomatologické klinice ve Fakultní nemocnici Hradec Králové, doplněné rozбором příčin různě závažných medicínských problémů, s nimiž pacienti na toto pracoviště přicházejí.

Konference byla hojně navštívena zubními lékaři i studenty Lékařské fakulty, kteří měli možnost vidět své pedagogy v méně obvyklých rolích a posoudit jejich schopnosti a zkušenosti v konfrontaci s jinými odborníky a jejich kolegy z praxe.

Poctou pro všechny přítomné bylo vystoupení ředitele FN HK doc. MUDr. Leoše Hegera, CSc., v rámci slavnostního zahájení konference. Zvláštní poděkování členů programového a organizačního výboru i všech zúčastněných za úvodní a závěrečné slovo, odbornou náplň konference, editorství Sborníku přednášek, vlastní odborné sdělení a celkovou všestrannou péči o tuto

Pohled do auditoria.

Foto MUDr. M. Sobotka

reprezentativní odbornou akci zasluhuje přednostka Stomatologické kliniky LF UK a FN v Hradci Králové doc. MUDr. Věra Hubková, CSc.

Vhodným doplňkem náročného odborného programu byl program společenský, v jehož rámci se uskutečnil večerní varhanní koncert z děl starých mistrů i novodobých autorů v katedrále sv. Ducha v provedení pana Martina Strejce.

Doc. MUDr. Radovan Slezák, CSc.

Prim. MUDr. Alice Tachovská

Vedení zdravotnictví na Krajském úřadu Královéhradeckého kraje

Ke dni 1. října 2004 došlo ke změně organizační struktury Krajského úřadu Královéhradeckého kraje. V rámci této změny došlo ke sloučení původně samostatného odboru zdravotnictví s odborem sociálních věcí a vznikl tak odbor s novým názvem - odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Součástí tohoto nově ustaveného odboru je oddělení zdravotnictví. Řízením odboru sociálních věcí a zdravotnictví je pověřen PhDr. Martin Scháněl, Ph.D., který se tak stal odpovědným za oblast zdravotnictví. Řízením oddělení zdravotnictví je pověřen MUDr. Zdeněk Hajžman, CSc.

(Podle Oběžníku FN HK č. 19 ze dne 1. 11. 2004)

Parkoviště pro Fakultní nemocnici

Svízelná situace s automobilovou dopravou v hlavním areálu Fakultní nemocnice Hradec Králové je notoricky známa a přes všechna opatření, která byla prováděna v minulých letech, se spíše zhoršovala. Týkalo se to zejména tzv. dopravy v klidu – parkování. Vedení FN HK často apelovalo na zaměstnance a formou občasných novinových článků i na širší veřejnost. Vybízelo k většímu využívání městské hromadné dopravy a k dodržování pravidel silničního provozu na nemocničních komunikacích. Účinnost takových výzev je rovněž notoricky známa – byla zanedbatelná. Hustota dopravy obecně stále roste a její negativní vliv se násobí rovněž téměř obecným nedostatkem respektu k dodržování pravidel, nařízení, natož jen doporučení. V podmínkách FN HK byla situace o to složitější, že dodržování pravidel silničního provozu, a to zejména v oblasti parkování, bylo objektivně téměř nemožné.

Připomenout si můžeme několik čísel: v roce 2001 vjíždělo do areálu denně cca 2100 vozidel, z toho cca 420 vozidel zaměstnanců. K dispozici bylo 510 parkovacích míst uvnitř areálu a 380 míst v jeho blízkém okolí – před „Pentagonem“ (výškový dům při hlavní vjízdce), podél okruhu a na nábřeží Labe. Disproporce v těchto číslech je zřejmá a bylo k ní přihlíženo i při zavádění tzv. vjezdového systému – zpoplatnění vjezdu do areálu. Výše poplatku měla být spíše morálním apelem než skutečným nástrojem omezení počtu vjezdů – vozidla není kam „vyhnat“.

Vedení FN postupovalo dvěma cestami – usilovalo o zajištění většího počtu parkovacích míst v okolí nemocnice a o zvětšení počtu parkovacích míst uvnitř areálu. Toto úsilí přinášelo v minulých letech relativně malý efekt. Ve spolupráci s Krajským úřadem Královéhradeckého kraje a Magistrátem města Hradec Králové se podařilo modernizovat a o 20 míst rozšířit parkoviště podél okruhu, pro parkování v areálu FN HK byla vyznačena každá plocha komunikací, kde bylo parkování jen trochu možné, a v souvislosti s výstavbou pavilonu interních oborů byla 1. etapou zahájena výstavba parkoviště za chirurgickým pavilonem akad. Jana Bedrného. Na druhou stranu ale ubyla parkovací místa před chirurgickým pavilonem v souvislosti s výstavbou pavilonu interních oborů.

K významnějšímu zlomu došlo v letošním roce. Magistrát města za finanční spoluúčasti Krajského úřadu rozšířil, nákladem cca 11 mil. Kč, parkoviště podél okruhu a přibýlo zde 115 parkovacích míst. Byla vybudována komunikace, která spojuje toto parkoviště a příjezdovou komunikaci od ulice Zborovské,

což výrazně zlepšilo obslužnost parkovišť. FN HK pak v rámci tzv. podnikatelského záměru – z výnosů vjezdového systému – investovala 7,5 mil. Kč do 2. etapy výstavby parkoviště za Bedrnovým pavilonem, kde celkový počet parkovacích míst stoupl na 110. Toto parkoviště je určeno především pro zaměstnance Bedrnova, Bašteckého a nového interního pavilonu. Parkoviště u klinik budou vyhrazena pacientům a jejich doprovodu. Klienti nemocnice a zaměstnanci tak mají v současné době k dispozici cca 600 parkovacích míst uvnitř areálu a 490 míst v jeho blízkosti. Zlepšení situace v areálu zatím není nijak markantní ze dvou důvodů. Jednak ve srovnatelném období stoupl počet vozidel: v současné době vjíždí do areálu cca 2250 vozidel za den, z toho cca 540 vozidel zaměstnanců, jednak zatím není plně využíváno parkoviště za Bedrnovým pavilonem. Na druhou stranu, plně vytížena jsou všechna parkoviště v okolí nemocnice, zřejmě i v důsledku zvýšení poplatku za vjezd.

Další výrazné zvýšení počtu parkovacích míst v areálu nemocnice je z prostorových důvodů nemožné. Doufejme, že v nepříliš vzdálené budoucnosti dojde k úpravám křižovatky Mileta, v jejichž rámci by měl být přestavěn příjezd od Zborovské ulice tak, aby se ke vchodu do nemocnice přiblížily zastávky městské hromadné dopravy a mělo by být vybudováno velké parkoviště s kapacitou cca 500 míst. Zřejmě až tato stavba definitivně odstraní stávající problémy.

RNDr. Josef Židů, CSc.

Rozšířené parkoviště za chirurgickým pavilonem akad. Jana Bedrného.

Foto Ing. Jiří Bobr

Ústav sociálního lékařství a zdravotní politiky Lékařské fakulty Univerzity Palackého, Archiv Univerzity Palackého v Olomouci, Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Ústav dějin – Archiv Univerzity Karlovy v Praze spolu s Ústavem sociálního lékařství Univerzity Komenského v Bratislavě a se zástupci veterinární a farmaceutické historie připravují

7. ČESKO-SLOVENSKÉ SYMPOZIUM K DĚJINÁM MEDICÍNY, VETERINÁRNÍ MEDICÍNY A FARMACIE

Sympozium se uskuteční ve dnech 8. – 10. června 2005 v prostorách teoretických ústavů Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Hněvotínská ulice. Hlavním tématem sympozia bude tentokrát historie lékařství a zdravotnictví na Moravě a ve Slezsku. Kontaktní adresa na přípravný a organizační výbor: Ústav dějin lékařství a cizích jazyků, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Kateřinská 32, CZ 121 08 Praha 2. Tel.: 224 964 293 e-mail: dejiny@lf1.cuni.cz.

Docent Jan Harrer přednostou Kardiochirurgické kliniky

Na základě výsledků konkursního řízení byl s účinností od 1. 1. 2005 ministryní zdravotnictví ČR v dohodě s ministryní školství, mládeže a tělovýchovy ČR jmenován přednostou Kardiochirurgické kliniky Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice Hradec Králové **doc. MUDr. Jan Harrer, CSc.**

Doc. MUDr. Jan Harrer, CSc., se narodil 3. 9. 1952 v Praze. Po vystudování gymnázia v Kolíně absolvoval v letech 1970-1976 Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové. Po promoci začal pracovat na Chirurgické klinice Fakultní nemocnice Hradec Králové jako sekundární lékař. V roce 1980 byl převeden na místo odborného asistenta Katedry chirurgie a od roku 1985 až do současné doby byl pověřen funkcí vedoucího lékaře oddělení hrudní chirurgie.

Do prvé atestace z chirurgie (1980) a ještě několik let poté se věnoval převážně obecné chirurgii a břišní chirurgii. Po složení druhé atestace z chirurgie (1985) se více zabýval hrudní chirurgií. V dalším období se již orientoval především na kardiochirurgii. V roce 1992 obhájil kandidátskou disertační práci na téma „Chirurgická léčba ischemické choroby srdeční“.

V roce 1995 složil atestaci z kardiochirurgie a v roce 1999 mu na podkladě splnění podmínek Evropské kardiochirurgické společnosti byla přiznána kvalifikace „Fellow of European board of thoracic and cardiovascular surgeons“ (evropská kardiochirurgická atestace). Celkem docent Jan Harrer zpracoval nebo se podílel na zpracování 89 vědeckých publikací a 96 vědeckých přednášek. Je autorem několika grantových projektů.

Do praxe na Kardiochirurgické klinice v Hradci Králové zavedl docent Harrer rekonstrukce koronárních tepen pomocí arteriálních štěpů (mammární, gastroepiploické a radiální tepny). Od roku 1997 se podílel na zavádění miniinvazivní koronární chirurgie (provádění koronárních rekonstrukcí na bíjícím srdci bez použití přístroje pro mimotělní oběh). V miniinvazivní koronární chirurgii patří hradecké kardiochirurgické pracoviště k průkopníkům v ČR. Docent Jan Harrer pomáhal při zavádění miniinvazivních revaskularizačních operací srdce i na jiných pracovištích v ČR a na Slovensku. Tato tematika byla též hlavní náplní jeho publikační činnosti a přednášek v posledních letech. Problematika miniinvazivních revaskularizačních výkonů, a to především jejich využití u vysoce rizikových pacientů, byla přednesena též v zahraničí (Maďarsko, Rakousko,

USA). Republikovou prioritou docenta Harrera bylo zavedení axilokoronárních rekonstrukcí při reoperacích v koronární chirurgii a dále bypassu ze sestupné hrudní aorty na koronární tepnu z levostranné torakotomie.

V roce 2001 obhájil docent Harrer habilitační práci „Endarterektomie koronárních tepen v chirurgické léčbě ICHS“ a proslovil habilitační přednášku na téma: „Trendy v chirurgické léčbě ischemické choroby srdeční“. Dne 1. 11. 2001 byl rektorem Univerzity Karlovy jmenován prvním docentem kardiochirurgie v České republice.

Do současné doby provedl docent Harrer asi 300 břišních operací, asi 50 operací z oblasti plicní chirurgie a přibližně 2000 kardiochirurgických výkonů, převážně z koronární chirurgie. Hrudní chirurgie, zvláště pak kardiochirurgie, byly hlavní náplní jeho studijních pobytů ve Finsku (1981, 2004), Egyptě (1983), Norsku (1987), Rakousku (1992) a ve Velké Británii (1993).

Docent Harrer je členem České lékařské společnosti, České chirurgické společnosti, České společnosti kardiologické společnosti, České společnosti kardiologické společnosti, Evropské asociace kardio-torakální chirurgie a od roku 2000 Mezinárodní společnosti pro miniinvazivní kardiochirurgii. Od roku 1999 je členem redakční rady časopisu Kardiologická revue. Byl dlouholetým členem představenstva Okresního sdružení České lékařské komory. V současné době je členem Akademického senátu Lékařské fakulty UK v Hradci Králové.

V rámci pedagogické činnosti je pověřován především vedením praktických cvičení a přednáškami, a to jak pro české, tak i pro zahraniční studenty. Po celé působení na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové se podílel na vedení studentů ve funkci volentérů a pomocných vědeckých sil. V posledních letech přednášel pro postgraduální doktorské studium. Zároveň je v rámci postgraduálního doktorského studia školitelem pro obor kardiochirurgie.

Docent Harrer je ženatý, jeho manželka MUDr. Ladislava Harrerová pracuje jako kardioložka. Mají dva syny 18 a 20 let. Mezi koníčky docenta Harrera patří sport, příroda a kultura. Je předsedou Tenisového oddílu VŠ TJ v Hradci Králové a dosud i aktivním hráčem v závodním družstvu.

Přejeme panu docentu Janu Harrerovi, aby se mu v náročné funkci přednosty kliniky dařilo a aby v této funkci našel pracovní i osobní uspokojení.

*Mgr. Martin Formánek
Odbor personálních vztahů FN HK*

Téma lékařství v časopise Dějiny věd a techniky

V časopise Dějiny věd a techniky, vydávaném Společností pro dějiny věd a techniky, jsme se v uplynulém roce (ročník 37, 2004) setkali i s několika pozoruhodnými pracemi z dějin medicíny a zdravotnictví. Ve 2. čísle tohoto čtvrtletníku to byla zasvěcená studie prof. MUDr. PhDr. Eugena Strouhala, DrSc., (Ústav dějin lékařství a cizích jazyků I. lékařské fakulty UK) věnovaná osobnosti významného antropologa a pediatra prof. MUDr. RNDr. Jindřicha A. Valšíka, DrSc. (1903 – 1977).

Ve 3. čísle časopisu Dějiny věd a techniky jsme si se zájmem přečetli studii doc. PhDr. Ludmily Hlaváčkové, CSc., (Ústav dějin lékařství a cizích jazyků I. lékařské fakulty UK) nazvanou „Pražské sanatorium v Podolí – skutečný sen profesora R. Jedličky“. V tomtéž 3. čísle je také otištěna studie Mgr. Michala Šimůnka (Ústav dějin UK) „Od mezinárodní hygienické výstavy k říšskému městu zdraví: Drážďanské příspěvky k vývoji eugeniky v první polovině 20. století“.

Pa

Stáže na Mayo Clinic

Tak jako v minulých letech, i v roce 2004 se díky mimořádné vstřícnosti a aktivitě profesora Alexandra Schirgera podařilo vyslat naše studenty na 2–3 měsíční stáž na slavnou Mayo Clinic v Rochesteru, stát Minnesota, USA.

Z magisterského studia prošli výběrovým řízením (kritéria: prospěch, angličtina, předložení výzkumného projektu a osobní pohovor) čtyři studenti. **Michal Jirásek** a **Igor Slaninka** (oba 5. roč.) pracovali na Division of Nephrology and Hypertension na tématech trombotická-trombocytopenicá purpura a hemolyticko-uremický syndrom (TTP/HUS), resp. Wegenerova granulomatóza. **Mohammed Mahdi Althaf** (4. roč.) pracoval na Division of Hypertension and Internal Medicine na otázce plazmatického reninu jako prediktoru stavu objemu plazmy u rezistentních hyperteniků. **Katarina Kosorínová** (3. roč. stomat.) pracovala na Department of Public Health na problematice stomatologické prevence.

Letos poprvé se podařilo zajistit stáže na Mayo Clinic i pro studenty doktorského studia (PGS). V letním a podzimním období pracovali na Mayo Clinic **MUDr. Lukáš Smolej** (II. interní klinika, Oddělení klinické hematologie), **Mgr. Hana Andělová** (Ústav lékařské biologie a genetiky) a **Dr. Ana L. Seminario** (Stomatologická klinika); začát-

kem roku 2005 ještě vyjede **MUDr. Jan Laco** (Fingerlandův ústav patologie).

Jako příklad konkrétního výzkumného výstupu z uvedených stáží je možno uvést přednášku dr. Smoleje na I. královéhradeckých lékařských postgraduálních dnech „Význam sérového solubilního endoglinu u nemocných s chronickou B – lymfocytární leukémií“, za kterou získal mezi nejlepšími reprezentanty všech českých a slovenských lékařských fakult 3. místo.

Pobyty našich pre- i postgraduálních studentů v Rochesteru byly finančně významně podpořeny Fondem mobility UK, Lékařskou fakultou, Mayo klinikou i samotným prof. Schirgerem.

O nepochybném významu zahraničních stáží svědčí i citát z cestovní zprávy studenta Michala Jíraska: „... Stáž pro mne byla vynikající a neocenitelnou zkušeností. Měl jsem možnost poznat špičku amerického zdravotnictví a výzkumu. Vidět obrovskou instituci, kde pracuje více než 26 tisíc stálých zaměstnanců, kde není třeba přehnaně šetřit a kde není nic důležitějšího než dokonalá péče o pacienta. Zdokonalil jsem si jazykovou znalost, našel nové přátele a poopravil si médii trochu zkreslenou představu o životě za oceánem.“

Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc.

Subpolitika medicíny – fikce nebo skutečnost?

(NAD KNIHOU ULRICHA BECKA RIZIKOVÁ SPOLEČNOST)

V roce 2004 vydalo pražské Sociologické nakladatelství knihu soudobého německého sociologa Ulricha Becka *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně (Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne, 1986)*. V úvodu 8. kapitoly, věnované vztahu politického řízení a technicko-ekonomické proměny dnešní společnosti Ulrich Beck říká: „Riziková společnost se v protikladu ke všem dřívějším etapám (včetně společnosti industriální) vyznačuje jedním zásadním nedostatkem: situace ohrožení není možné připsat vnějším příčinám. Na rozdíl od všech dřívějších kultur a fází společenského vývoje, které byly vystaveny rozmanitým hrozbám, je dnes společnost ve styku s riziky konfrontována sama se sebou. Rizika jsou historickým produktem, odrazem lidských aktivit a opomenutí, výrazem vysoce rozvinutých výrobních sil...“ Dále pak Ulrich Beck říká, že zdrojem existujících nebezpečí dnes už není nevědění, ale naopak vědění, „nikoli nedostatečné, nýbrž zdokonalené ovládnání přírody...“

Ulrich Beck říká, že těmi, kdo varují před existujícími riziky, jsou dnes ve stále větší míře sami vědci. Nicméně ale technicko-ekonomický vývoj pokračuje a nezřídka – když příliš předbíhá vývoj společnosti – ztrácí svůj kulturní konsens. Pro sociálně nekorigovaný technicko-ekonomický (resp. vědecko-technický) vývoj volí Ulrich Beck pojem „technicko-ekonomická subpolitika“. Za extrémní případ pak označuje subpolitiku medicíny. Pozornost přitom upírá především ke struktuře pokroku v medicíně, kdy „dochází k převratu ve společenských podmínkách života lidí bez jejich souhlasu“. A s myšlenkou na pokrok genetiky se ptá, jak je možné, že veřejnost se teprve dodatečně – tváří v tvář profesnímu optimismu genetiků – musí ptát, „jaké jsou cíle, důsledky, hrozby atd. této tiché sociální a kulturní revoluce“. Charakteristickým

rysem subpolitiky medicíny, v jejímž rámci se ovládnutí přírody potichu mění v technické ovládnutí subjektu, je přitom fakt, že medicínský vývoj se nemusí opírat o nějaký společenský souhlas. Ulrich Beck k tomu říká, že zatímco komise expertů ve Spolkové republice (i v dalších zemích) koncipují závěrečnou zprávu o možných a v zásadě nepředvídatelných důsledcích některých linií medicínské vývoje, počet dětí vyprodukovaných in vitro rychle roste. „To, co je v oblasti medicíny přes veškerou kritiku a skepsi vůči pokroku stále ještě možné, ba samozřejmé,“ říká Ulrich Beck, „by v oficiální politice znamenalo skandál vyvolaný tím, že mezníková základní rozhodnutí o společenské budoucnosti jsou jednoduše realizována s pominutím parlamentu a veřejnosti a debata o jejich důsledcích je jejich praktickou realizací zbavena reálného smyslu.“ Sám Ulrich Beck ovšem připomíná, že v subpolitice medicíny neexistuje žádná instituce, ve které by určité rozhodnutí mohlo být prozkoumáno s ohledem na jeho důsledky. Ale to také znamená, že není nic, co by zmírňovalo onu zřetelnou nerovnováhu mezi vnějšími pohledy a vnitřní definující mocí medicínské praxe. Lékaři přitom, podle Ulricha Becka, nevděčí za onu utvářející moc medicíny své vlastní racionalitě ani svým úspěchům při ochraně zdraví lidí. Tato moc je spíše produktem zdařilé medicínské profesionalizace, ke které došlo na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Důležitým faktorem, upevňujícím utvářející moc medicíny, je pak institucionálně zajištěný přístup k výzkumu a samozřejmě i organizační struktura těsně spojující výzkum, vzdělávání a praxi.

S názory Ulricha Becka je možné se ztotožnit, ale je také možné s nimi nesouhlasit. V každém případě však stojí za to do knihy *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně* alespoň nahlédnout.

PhDr. Vladimír Panoušek

Rok 1939 byl smutným rokem českého národa, ale i československého státu. Autonomní slovenský sněm vyhlásil 14. března 1939 samostatný tzv. slovenský stát a Jozef Tiso požádal Adolfa Hitlera o „převzetí ochrany Slovenska“. V březnu 1939 také Maďarsko uskutečnilo okupaci jižní části Slovenska a Zakarpatské Ukrajiny, schválenou již v listopadu roku 1938 tzv. „vídeňskou arbitráží“. A nakonec 15. března 1939 obsadila německá nacistická armáda Čechy a Moravu a byl vyhlášen tak zvaný protektorát Böhmen und Mähren. Stali jsme se součástí „tisícileté německé říše“.

Náš národ se nikdy nesmířil s nacistickou okupací a brzy se podařilo vybudovat odbojové organizace, z nichž jsou nejznámější Obrana národa a petiční výbor Věrní zůstaneme. Svůj odpor k okupantům a touhu po svobodě vyjadřovali obyvatelé při vhodných příležitostech. Připomeňme národní pouť na Říp 30. dubna 1939, manifestační účast široké veřejnosti při převezení ostatků Karla Hynka Máchy ze zabraných Litoměřic a jejich uložení na Vyšehradském hřbitově 7. května 1939. Památná byla velká účast všeho lidu při pouti ke svatému Vavřínečku 13. srpna 1939 a při pouti na Hostýn 20. srpna 1939. Ani zatýkání občanů gestapem nezabránilo demonstracím, uspořádaným k oslavě státního svátku 28. října 1939. Při střelbě do demonstrantů padl mladý dělník Václav Sedláček a těžce byl raněn student medicíny Jan Opletal. Ačkoliv byl za hodinu operován na chirurgické klinice prof. Jiráska, zemřel po několika dnech na zánětlivé komplikace způsobené střelným poraněním dutiny břišní.

Jeho smrt vzbudila pozornost a rozhořčení mezi vysokoškolskými studenty. Bylo plánováno rozloučení u budov Lékařské

STUDENTSKÁ DEMONSTRACE V ROCE 1939 A TRADICE 17. LISTOPADU

fakulty v Praze na Albertově dne 15. listopadu ráno. Pak měla být rakev převezena na rodnou Hanou. Studenti byli tajně zváni k účasti na pohřbu jednak na kolejích, ale hlavně při obědě ve studentských menzách. Každému bylo krátce sděleno datum pohřbu a zdůrazněna osobní účast. Jak se později ukázalo, byla celá akce dobře organizována a okupanti nevěděli, co se chystá. Česká policie něco tušila, ale při pohřbu se chovala slušně.

Dne 15. listopadu ráno se shromáždilo na Albertově odhadem 10.000 studentů a občanů Prahy. Rozloučení bylo krátké a pohřební vůz s rakví brzy odjel. Pohnutí a rozhořčení účastníků bylo hluboké a nedalo se očekávat, že se smuteční hosté pokojně rozejdou. Naopak, mohutný průvod se dal na pochod ulicí Na Slupi směrem ke Karlovu náměstí. Již v ulici Na Slupi se objevil silný kordon české policie a ta zatarasila napříč ulici a chtěla zabránit pochodu do vnitřního města. Naše policie nepoužila zbraní ani nápadného násilí, kordon se podařilo prorazit a mohutný proud se valil dále. Když jsme pochodovali Vodičkovou ulicí, ustal provoz, i tramvaje se zastavily. Na chodnících nás zdravili chodci, otvírala se okna kanceláří a bytů a všichni nás povzbuzovali. Skandovala se hesla proti okupantům a v té chvíli se zdálo, že zavládla

svoboda. Za této euforie jsme dospěli až na Staroměstské náměstí. Tam však krátká chvíle svobody končila. Vzpamatovali se okupanti, přijely jednotky SS s nákladními auty, hrubě průvod rozháněly a koho se jim podařilo chytit, naložily do nákladních aut. Prchali jsme, kam se dalo. Druhý den se zdánlivě nic nedělo. Šel jsem na přednášky, ale rodiče již hledali zatčené studenty. Mezitím státní tajemník a generál SS K. H. Frank tajně jednal. O tom, co připravil, jsme se dověděli 17. listopadu ve 4 hodiny ráno. Všechny koleje v Praze i Brně byly obsazeny vojáky SS a studenti starší dvaceti let byli odvezeni do koncentračního tábora. Týž den bylo bez soudu zastřeleno devět funkcionářů Vysokoškolského výboru. Vysoké školy byly zavřeny na tři roky, a jak se později ukázalo, bylo by to navždy, kdyby „třetí říše“ neprohrála válku.

Studentská demonstrace a následně zavření vysokých škol v r. 1939 vyvolaly hněv v celém demokratickém světě a vřelé sympatie se zavřenými studenty. 17. listopadu 1941 se v Londýně konala manifestace solidarity s českými studenty a uspořádán byl Mezinárodní studentský sněm, na kterém bylo rozhodnuto, že 17. listopad bude na památku českých studentů nadále připomínán jako Mezinárodní den studentstva. Můžeme být hrdí, že naši mladí studenti v roce 1989 nezapomněli ani po padesáti letech na ideu 17. listopadu a svým protestem proti diktatuře zahájili řadu demonstrací, po nichž se nám vrátila svoboda a demokracie. Dnes je v ČR 17. listopad – Mezinárodní den studentstva a Den boje studentů za svobodu a demokracii, státním svátkem. Toto sdělení je věnováno 65. výročí studentských bouří v r. 1939 a jejich obětem.

Prof. MUDr. Josef Andrýs, CSc.

KRÁLOVÉHRADECKÉ LÉKAŘSKÉ POSTGRADUÁLNÍ DNY

Lékařská fakulta UK v Hradci Králové a Fakultní nemocnice Hradec Králové ve spolupráci s Nadací pro rozvoj v oblasti umělé výživy, metabolismu a gerontologie uspořádaly pod záštitou rektora Univerzity Karlovy v Praze prof. Ing. Ivana Wilhelma, CSc., ve dnech 16. a 17. prosince 2004 konferenci s názvem Královéhradecké lékařské postgraduální dny – Nové výzkumné směry v doktorských pracích lékařských fakult.

Na konferenci získala v kategorii teoretických oborů **2. cenu** práce **Ing. Kamila Kuči** (Fakulta vojenského zdravotnictví Univerzity obrany, Hradec Králové, Katedra toxikologie, školitel doc. Ing. Jiří Cabal, CSc.) „In vitro srovnávání účinnosti nově vyvinutých a v současnosti dostupných oximů při

reaktivacích enzymu acetylcholinesterázy inhibované nervové paralytickými látkami“. **3. cenu** v téže kategorii získala práce **Mgr. Aleše Tichého** (Lékařská fakulta UK v Hradci Králové, Ústav lékařské biochemie, školitel doc. MUDr. Jaroslav Cerman, CSc.) „Apoptóza ve tkáni a v buněčných kulturách: dynamika cytochromu c, kaspas a proteinů Bcl-2“.

V kategorii klinických oborů získala **3. cenu** práce **MUDr. Lukáše Smoleje** (II. interní klinika LF UK a FN HK v Hradci Králové, Oddělení klinické hematologie, školitel prof. MUDr. Jaroslav Malý, CSc.) „Význam sérového solubilního endoglinu u nemocných s chronickou B-lymfocytární leukémií“.

Redakce časopisu Scan autorům uvedených disertačních prací upřímně blahopřeje.

Školné studentů v cizojazyčném studijním programu

Nedávné volby do Senátu Parlamentu České republiky znovu oživily otázku, zda je Senát potřebný. Jak už se to však u nás stává zvykem, ani zastánci, ani odpůrci existence horní komory Parlamentu ČR, ani komentátoři těchto postojů v médiích opět neuvedli žádný věcný argument, který by oprávněnost existence Senátu PČR potvrdil či vážněji zpochybnil. Ale takový už je asi osud většiny politických institucí, že bývají nahlíženy spíše jen prizmatem emocí, nikoli na základě racionálního poznání. Ani následující řádky nepřinášejí žádné podstatné informace o práci Senátu PČR, nicméně i tak je ale možné je pokládat za jakýsi nesmělý pokus doložit, že i v politických institucích může zdravý rozum nalézt uznání a přinést prospěch nám všem. Především jsou však tyto řádky skromným poděkováním našemu senátoru doc. MUDr. Karlu Bartákovi, CSc.

Počátkem roku 2004 se senátor Karel Barták v Senátu PČR zabýval otázkou možnosti vybírání „školného“ od zahraničních studentů využívajících výuku v anglickém jazyce. Pro informaci čtenářů je třeba uvést, že např. v akademickém roce 2003 / 2004 studovalo na královéhradecké Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v anglickém jazyce 151 studentů, z toho 62 ze zemí Evropské unie. Za téměř shodných podmínek zajišťuje studijní program v angličtině i všech šest dalších lékařských fakult v České republice a také Farmaceutická fakulta UK v Hradci Králové. Na královéhradecké Lékařské fakultě studenti absolvující výuku v anglickém jazyce platí školné osm až devět tisíc dolarů (od letošního roku EURO), což představuje asi 31 % celkové roční dotace ze strany státu.

V době, kdy jsme se plni očekávání připravovali na slavný den, kdy se Česká republika stane členským státem Evropské unie, senátor Karel Barták už myslel na to, jaké potíže může způsobit při vybírání školného platná česká legislativa po onom očekávaném 1. květnu 2004. Po prostudování příslušných legislativních materiálů EU podal senátor Karel Barták pozměňovací návrh k návrhu zákona č. 111 / 1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Senátorem Bartákem navrhovaná změna se na první pohled může zdát jen jakousi hrou se slovy. V připravované novele zákona č. 111 / 1998 Sb., o vysokých školách totiž senátor Barták navrhl „jen“ vypustit v § 58 v odst. 5 tři slova: „pro cizince“ a „mu“. Když si však přečteme celé znění zmíněného odstavce (zrušená slova jsou uvedena v závorce), uvědomíme si, jak mnoho se změnil právní obsah tohoto odstavce:

(5) Uskutečňuje-li veřejná vysoká škola studijní program (pro cizince) v cizím jazyce, stanoví (mu) poplatek za studium v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu; na stanovení výše poplatků spojených se studiem se nevztahují odstavce 2 až 4.

Poté, co nechal vypracovat informační podklad ke kompatibilitě pozměňovacího návrhu s právem Evropských společenství,¹⁾ předložil senátor Karel Barták pozměňovací návrh jednak garančnímu Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku, jednak

Výboru pro evropskou integraci. Při projednávání pozměňovacího návrhu v uvedených výborech senátor Karel Barták svůj návrh také podrobně zdůvodnil a obhájil. Původní znění odstavce 5 (zákon č. 111 / 1998 Sb., § 58) v sobě obsahuje zřetelné odlišení cizích státních příslušníků („pro cizince“) od českých občanů a je tak v příkrém rozporu s příslušnými zákonnými normami práva Evropských společenství. Po vstupu České republiky do Evropské unie již nemohou vysoké školy rozlišovat mezi českým státním občanem a státním občanem jiného členského státu EU, a to včetně poplatkové povinnosti. To by ovšem znamenalo – při zachování původního znění odstavce 5 (zákon č. 111 / 1998 Sb., § 58) – že by se vysoké školy musely zřítí poplatků od studentů ze států EU. To by např. pro královéhradeckou Lékařskou fakultu UK znamenalo ztrátu asi 15 milionů ročně. Je pravděpodobné, že vysoké školy, které dosud zajišťovaly výuku v anglickém jazyce, by musely tyto své studijní programy z ekonomických důvodů zrušit. I když část z finančních prostředků získaných formou poplatků studentů za výuku v cizím jazyce je katedrami využívána na nákup nových přístrojů a spotřebního materiálu, nelze přehlédnout, že v souvislosti s výukou v cizím jazyce vznikají fakultám i specifické mzdové i režijní náklady. Výuka v angličtině je pro všechny pracovníky fakult aktivitou navíc, mimo stanovené pracovní povinnosti, a je proto také navíc placena. Musí být samozřejmě placena více než výuka v českém jazyce, neboť vyžaduje náročnější přípravu. Pokud jde o zvýšené režijní náklady, ty jsou především dány nutností nakupovat ve větším množství cizojazyčnou studijní literaturu a nutností připravovat velké množství studijních materiálů.

Předložený pozměňovací návrh kromě toho odstraňoval i určitou nerovnost mezi českými občany a cizími státními příslušníky, a to v tom smyslu, že otevřel možnost pro české občany studovat rovněž v cizím jazyce. Jak ověřil senátor Karel Barták, zatím u nás žádný občan české republiky v cizím jazyce na české vysoké škole nestuduje, ale do budoucna je třeba i s tím počítat.

Výbor pro zdravotnictví a sociální politiku a Výbor pro evropskou integraci pozměňovací návrh projednaly a doporučily Senátu PČR vrátit návrh zákona Poslanecké sněmovně ve znění přijatého pozměňovacího návrhu. Tím se pozměňovací návrh senátora Karla Bartáka stal návrhem obou jmenovaných výborů. Následně pak pozměňovací návrh podpořily i obě komory Parlamentu ČR, návrh podepsal i pan prezident, a tak se po uveřejnění ve Sbírce zákonů mohl stát součástí našeho práva.

S využitím podkladů poskytnutých senátorem doc. MUDr. Karlem Bartákem, CSc., připravil PhDr. Vladimír Panoušek

¹⁾ Pozn.: Právo Evropských společenství je samostatné (autonomní) právo. V členských státech EU platí přímo – má přímou účinnost – jako právo Evropských společenství, tedy nikoli jako mezinárodní právo, které by bylo inkorporováno do práva vnitrostátního. Je bezprostředně použitelné, to znamená bez nutnosti přijímat jakýkoliv vnitrostátní předpis k jeho provedení, a lze se na ně přímo odvolávat např. před soudy. Právo Evropských společenství má přednost (primát) před národním právem členských států.

Právo Evropských společenství je zvláštním, nehomogenním souborem právních norem různého původu, různé povahy a různého účelu. Upravuje vnitřní strukturu EU, tedy vztahy mezi jednotlivými institucemi Společenství, ale také vztahy mezi Společenstvím a členskými státy. Dále upravuje vztahy mezi členskými státy navzájem a také vztahy mezi jednotlivci, resp. mezi jednotlivcem a členským státem či některým orgánem Evropské unie.

K osmdesátinám PhMr. Milana Dvořáčka

PhMr. Milan Dvořáček se narodil 4. prosince 1924 v Hodoníně. Již v roce 1930 se ale rodina přestěhovala do Hradce Králové, kde jubilantův otec převzal po svém strýci lékárnou, a z malého Milana se tak rázem stal Hradečan. Studoval na Rašínově státním československém gymnáziu (dnešní Gymnázium J. K. Tyla). Maturoval ještě za války, v květnu roku 1944. Po válce pak studoval na Univerzitě Karlově farmacii, promoval 28. června 1948. Po dalším roce, v červnu roku 1949 pak nastoupil vojenskou prezenční službu, jejíž větší část strávil ve Vojenské veterinární nemocnici v Pardubicích. Zde kromě odborné práce mu přibyla i zvláštní povinnost – vedl výcvik veterinářů, frekventantů Školy důstojníků v záloze, ale i vojáků základní služby, v jízdě na koni. A to byla pro sokolského milovníka jezdeckví radostná povinnost – každé odpoledne v sedle. Není proto divu, že PhMr. Milan Dvořáček dodnes na dobu vojny rád vzpomíná.

Po ukončení vojenské služby pracoval krátce v lékárně v Třebechovicích pod Orebem a v lednu roku 1952 nastoupil do tehdejší Krajské transfuzní stanice v Hradci Králové do funkce vedoucího bakteriologické a biologické kontroly. Na tomto pracovišti, později transformovaném na Transfuzní oddělení FN, setrval plných pětadvacet let až do konce roku 1986, kdy odešel do důchodu. V rámci své práce vyšetřoval také HbsAg (Australský antigen) pro celou nemocnici a úzce na tomto poli spolupracoval zejména s prof. MUDr. Josefem Erbenem, DrSc., zakladatelem hemodialyzační terapie v naší nemocnici.

PhMr. Milan Dvořáček je mimořádně cílým osmdesátníkem. Po operaci kolenních kloubů sice chodí s holemi, ale jak sám říká, stále pochoduje. Letní měsíce tráví ve svém srubu nad Divokou Orlicí mezi Borohrádkem a Týništěm nad Orlicí. Nemá

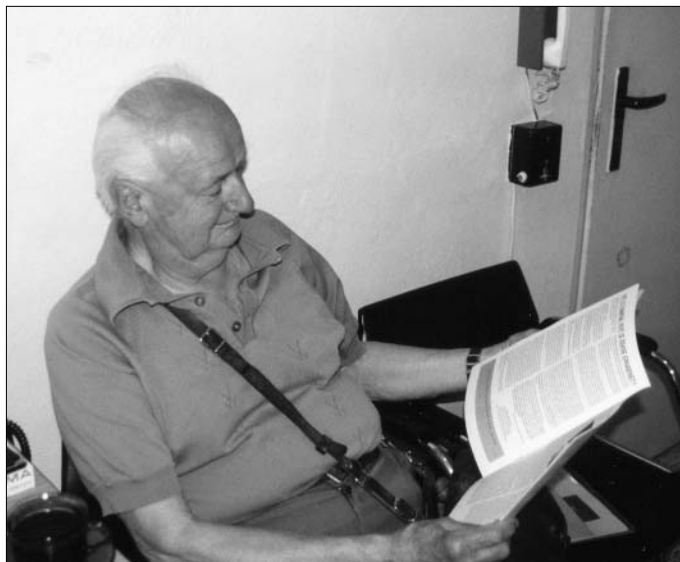
tam elektřinu, topivo si stále ještě obstarává sám s motorovou pilou (což však prý synové neradi vidí). Při pobytu v Hradci zase rád usedá, aby rozezněl své violoncello. Přes tu všechnu jeho činorodost si však životní jubileum PhMr. Milana Dvořáčka připomínám se zvláštním, krásným pocitem doteků historie. A nejde jenom o léta, kdy působil ve Fakultní nemocnici Hradec Králové, i když to byla léta významných pokroků a velkých osobností.

PhMr. Milan Dvořáček je také pamětníkem zrodu královéhradecké Lékařské fakulty UK. Když 25. listopadu 1945 probíhalo v sále hradecké Střelnice slavnostní otevření tehdejší pobočky pražské Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, hrál tam student Milan Dvořáček na violoncello s místní Sokolskou filharmonií.

Devadesátá léta přinesla PhMr. Milanu Dvořáčkovi úlevu, že se už nemusel ohlížet na to, kdo ho uslyší, když zavzpomíná na svá sokolská léta či na svého otce lékárníka. Ale přinesla mu i bolestné chvíle

a smutný obrat v osobním životě, když 3. února 1991 náhle zemřela jeho manželka paní PhMr. Marie Dvořáčková, zaměstnaná v cytologické laboratoři Porodnické a gynekologické kliniky FN HK. Hluboké rány na duši se nikdy nezacelí, ale určitou terapii nalézá PhMr. Dvořáček ve svých třech vnucích a třech vnučkách a jednom pravnukovi. Vnučka Markéta již také usedá s flétnou v kvartetu, jehož činnost děda Milan organizuje. Jediné, na co si PhMr. Dvořáček občas postěžuje, je fakt, že s osmdesátkou už člověku ubývají přátelé vrstevníci. Jsem rád, když se Milan občas u mne zastaví. Zavzpomínáme a on si také s živým zájmem prohlédne nové číslo časopisu Scan (viz foto). Přeji PhMr. Milanu Dvořáčkovi, aby mu jeho elan vital a bohaté zájmy ještě dlouho vydržely.

PhDr. Vladimír Panoušek

Z nových knih hradeckých autorů

V nakladatelství FINIDR Český Těšín vyšla pod názvem »Laboratorní hematologie v přehledu. Fyziologie a patofyziologie hemostázy« další z řady monografií **doc. RNDr. Miroslava Pecky, CSc.**, věnovaných laboratorní hematologii.

V nakladatelství Garamon Hradec Králové byla vydána publikace »Laboratorní vyšetření v klinické imunologii a alergologii«, jejímiž autory jsou: **RNDr. Ctirad Andrýs, Ph.D., MUDr. Eva Budayová, RNDr. Marcela Drahošová, Mgr. Jana Havlasová, Ph.D., prof. RNDr. Jan Krejsek, CSc., MUDr. Šár-**

ka Lukešová a PharmDr. Doris Vokurková. Publikace byla distribuována všem pracovištím, která spolupracují s Ústavem klinické imunologie a alergologie Lékařské fakulty a Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Případní další zájemci se mohou obrátit na sekretariát ÚKIA.

Nakladatelství Galén Praha vydalo již potřetí publikaci »Basics in Clinical Nutrition«, jejímž hlavním editorem je **prof. MUDr. Luboš Sobotka, CSc.**

Všem autorům shora uvedených publikací srdečně blahopřejeme.

K životnímu jubileu docenta Herberta Hanuše

Dne 7. prosince 2004 si doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc., dlouholetý pracovník a emeritní přednosta královéhradecké Psychiatrické kliniky, připomenul své významné životní jubileum – sedmdesáté narozeniny. Již v minulém čísle jsme otiskli zprávu o tom, že na počest životního jubilea docenta Hanuše se uskutečnil slavnostní psychiatrický seminář za účasti vzácných zahraničních hostů, ale teď je na místě prozradit i něco o jubilantovi samém.

Docent Herbert Hanuš bývá často pokládán za rodáka z Chrudimi. Není se čemu divit, neboť z jeho vlastního, zaujatého vyprávění je zřejmé, že v tomto městě nejenom prožil šťastná léta dětství a středoškolských studií, ale měl k němu blízky vztah i v letech pozdějších. Ve skutečnosti se ale narodil v roce 1934 v Šumperku, když jeho tatínek, spisovatel a středoškolský profesor Miroslav Hanuš začínal svoji učitelskou dráhu v Horní Olešné u Šumperka. Po další zastávce ve Štítěch přešel pan profesor Miroslav Hanuš na gymnázium do Chrudimi a tak se začala i Herbertova „chrudimská éra“.

Lékařská studia absolvoval Herbert Hanuš na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po promoci v roce 1958 nastoupil do pardubické nemocnice. Krátce působil na neurologickém oddělení a poté několik let na psychiatrickém oddělení, které tehdy vedl primář MUDr. Svatopluk Stuchlík. V roce 1963 přešel MUDr. Herbert Hanuš na Psychiatrickou kliniku v Hradci Králové. Tomuto pracovišti již zůstal věrný a v průběhu dosavadních jedenačtyřiceti let svého působení na klinice prošel všemi pozicemi od sekundárního lékaře, vedoucího lékaře oddělení, ambulantního lékaře a konziliáře až po přednostu kliniky, kterým byl jmenován 15. listopadu 1990. V čele kliniky stál až do roku 1999, v současné době uplatňuje své zkušenosti jako ambulantní lékař v ordinaci pro afektivní poruchy.

I když dnešní sedmdesátka rozhodně nepředstavuje u docenta Herberta Hanuše nějaký kmetský věk (jak by to snad mohla naznačovat některá antropologická kategorizace), je přece jen třeba říci, že svoji lékařskou dráhu začal v dobách samotných počátků moderní psychiatrie, jen nedlouho poté, co došlo k revolučnímu průlomům v terapii duševních poruch. Do poloviny padesátých let totiž medicína neměla žádné farmaceutické prostředky se specifickým účinkem na hlouběji narušenou psychiku. K dispozici byla jen sedativa či stimulantia, jejichž užití přitom nebylo tak docela bez problémů. Hlavními léčebnými metodami u nemocných psychózou byly „šokové“ metody – inzulinová kómata a elektrokonvulzivní terapie. Významnějším přínosem farmakologie byly jen prostředky, jež (vedle specifických modifikací šokové terapie, např. elektrokonvulze v intravenózní narkóze) přispívaly k šetrnějšímu průběhu léčby, např. k za-

bránění křečí po elektrokonvulzi. Za zmínku v této souvislosti stojí poznámka prof. MUDr. Borise Mrní, DrSc., emeritního přednosty olomoucké psychiatrické kliniky, který v roce 2001 v článku ke stému výročí Kuffnerovy učebnice psychiatrie napsal, že sám ještě z medikamentózní terapie uváděné v této knize „zastihl podávání laudana (opia) u depresí, užívání chlorhydrátu a bromové preparáty“ (Mrňa, B.: 100 let první české učebnice psychiatrie. Scan, 2001, roč. 11, č. 3, s. 14-15). Je pochopitelné, že za těchto podmínek zůstávala i na klinických pracovištích – vedle jejich pedagogické činnosti a podílu na rozvíjení psychiatrické diagnostiky – prioritou intenzivní a trpělivá ošetrovatelská péče.

Prvním moderním psychofarmakem byl chlorpromazin (uvedený do medicíny v r. 1952). Cílem tehdejších farmakologů bylo připravit pro chirurgy a anesteziology prostředek, který by u operovaného nemocného vyvolal stav obdobný hibernaci některých zvířat a zabránil tak nežádoucí obraně organismu na rozsáhlejší chirurgický zásah. Jako účinné v tomto směru se ukázaly fenothiazinové deriváty a z nich především chlorpromazin. Ten se však záhy začal uplatňovat také ve vnitřním lékařství a infekto-logii a posléze i v psychiatrii.

Např. ve skriptech Speciální psychiatrie, vydaných profesorem Stanislavem Krákorou a kol. v r. 1956, nalézáme sice v přehledu uzuální terapie schizofrenie stále ještě jenom inzulinové šoky, elektrické šoky, spánkovou léčbu, pyroterapii a psychoterapii, z farmak pak hypnotika a sedativa, ale je zde již také poznámka, že „...používání chlorpromazinových látek je v psychiatrii ve stadiu výzkumu.“ Přibližně ve stejné době jako chlorpromazin byl do praxe uveden i alkaloid Rauwolfie reserpin, ten však byl méně účinný, než deriváty fenothiazinů. V následujících letech se rejstřík psychofarmak začal rozšiřovat a do psychiatrické praxe přibyla i farmaka se specifickým antidepresivním účinkem (imipramin, 1957). Po roce 1957 začala psychofarmaka již i v Československu vstupovat do léčebné praxe a klinická pracoviště se začala podílet na klinickém zkoumání nových preparátů.

Objev psychofarmak pochopitelně vyvolával optimismus a nadšení tehdejších psychiatrů. Ale u mnoha psychiatrů vedl také k prohloubení jejich snah o porozumění psychologické stránce duševních poruch a v souvislosti s tím (při uvědomění si nových možností, jak přinést úlevu nemocným) i ke snaze o zpřesnění diagnostiky a k další humanizaci psychiatrie. Docent Herbert Hanuš nebyl výjimkou. Citlivě vnímal zejména utrpení nemocných trpících depresí, a velmi brzy také rozpoznal, že výskyt depresí v populaci je zřejmě značně vyšší, než uváděla tehdejší statistika. Vzpomínám si, že ještě na počátku sedmdesát-

tých let byl svými spolupracovníky občas s úsměvem podezírán, že vidí depresi i tam, kde není. Nakonec se však vždy potvrdilo, že měl pravdu. Diagnostika a terapie afektivních poruch se pak staly jeho celoživotním, hlavním odborným zájmem.

Ještě o jednom léku, „znovuobjeveném“ na přelomu čtyřicátých a padesátých let, je ovšem třeba se v souvislosti s pracovní anamnézou docenta Hanuše zmínit: jde o soli lithia. V r. 1949 bylo lithium zavedeno do léčby mánií, později bylo aplikováno především k profylaxi periodických bipolárních afektivních poruch a periodických depresivních onemocnění. Na hradecké klinice byly první zkušenosti s podáváním lithia nemocným s afektivními poruchami získány koncem šedesátých let a docent Hanuš byl tenkrát také u toho. V r. 1984 pak doc. Herbert Hanuš a prof. Miroslav Zapletálek publikovali poznatky o specifickém antisuicidálním působení lithia u nemocných afektivními poruchami (Hanuš, H., Zapletálek, M.: Sebevražedná aktivita nemocných afektivními poruchami v průběhu lithioprofylaxe. Čs. Psychiat., 1984, roč. 80, č. 2, s. 97-100).

Je samozřejmé, že přes své zaujetí problematikou léčby depresí se docent Hanuš ve své vědecké a lékařské práci neomezil jen na afektivní poruchy. V průběhu let se podílel na klinickém zkoumání řady nových farmak. Jako jeden z nejvýznamnějších výsledků vědecké aktivity jím vedeného klinického týmu na počátku devadesátých let lze uvést úspěšné ověření českého preparátu 7-metoxytakrinu u nemocných s pozdními následky psychofarmakologické léčby, s tardivními dyskinezami. Tato práce byla provedena ve spolupráci s Vojenskou lékařskou akademií J. E. Purkyně (1991).

Další výraznou oblastí odborného zájmu docenta Herberta Hanuše se staly eticko-právní aspekty medicíny a jmenovitě psychiatrie. Jeho zaujetí touto problematikou se zřetelně odrazilo v řadě přednášek a písemných prací, obracejících se nezřídka i k širší lékařské veřejnosti, a také v učebních textech. Vyústilo i v dlouholeté předsednictví Etické komise Fakultní nemocnice Hradec Králové, Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové (1993-1999).

Od roku 1961 až do roku 2000 působil docent Hanuš také jako soudní znalec a věnoval této problematice i řadu písemných prací, z nichž některé byly zaměřeny k metodice soudněznalecké práce, další pak ke specifickým otázkám psychopatologie. Jsem rád, že na některých z těchto publikací z devadesátých let jsem se mohl jako spoluautor podílet (např.: Hanuš, H., Panoušek, V.: Hodnocení rozpoznávací a ovládací schopnosti v soudněpsychiatrické praxi. In: Sborník referátů ze 14. soudněpsychiatrické konference. Bratislava: Vysoká vojenská pedagogická škola Bratislava, 1992, s. 42-47). Dlužno říci, že i v této oblasti se vždy plně projevovala úcta docenta Hanuše k druhým lidem. I přes svůj hluboký odsudek necitlivého zacházení s nemocnými (viz např.: Hanuš, H., Panoušek, V.: Huntingtonova chorea z pohledu soudní psychiatrie. Čs. Psychiat., 88, 1992, č. 3-4, s. 187-192) však docent Hanuš nikdy nepodlehł skepsi a vždy si zachovával víru v lidské dobro.

Docent Herbert Hanuš převzal v r. 1990 kliniku ve složitém období, kdy po pádu totalitního režimu bylo prvořadým úkolem obnovit demokratické mezilidské vztahy, ale současně i korigovat některé zkreslené představy o svobodě. Na klinice sice nedošlo v předchozím období k žádným projevům politického zneužívání psychiatrie, nicméně však i zde bylo co napravovat a především vysvětlovat. Bylo to i období čtveřech legislativních změn a jejich cíleného promítání do každodenní práce. Ještě větší úkol v tomto

směru si docent Hanuš na sebe vzal, když se v r. 1993 ujal funkce předsedy již zmíněné Etické komise.

Docent Herbert Hanuš nebyl nikdy sám a vždy si utvářel hezký vztah ke svému okolí. I v době vysokoškolských studií se rád vracel k rodičům do Chrudimi, o letních prázdninách pak často pobýval i na Českomoravské vysočině. Učarovali mu zdejší svérázní lidé, zvláště pak strýc Jan, kovář v Tisu. Doma v Chrudimi to zase byly především knihy, nekonečné rozpravy s otcem o literatuře i zajímavá setkání s předními osobnostmi české kultury, jež formovaly jeho pohled na svět. A možná že to byly právě ty dvě zdanlivě protikladné zkušenosti – na jedné straně rázovití lidé spjatí s kamenitými políčky Vysočiny a na druhé straně svět krásné literatury – jež potom u něho vyústily nejenom v celoživotní lásku k psychiatrii, ale také v jeho krásný vztah ke světu a v zájem o literaturu, jež ovšem u něho vždy překračoval pouhý zájem čtenářský. Docent Hanuš např. v r. 1993 v Laboratoři psychologické prózy (tehdejší Vysoká škola pedagogická v Hradci Králové) proslavil (a posléze publikoval) přednášku „Problematika duševní poruchy Čapkova skladatele Foltýna“, v březnu roku 1997 pak v královéhradecké Literární dílně přednášel o zobrazení duševních poruch v krásné literatuře.

Knihy a historie samozřejmě nejsou jediným zájmem docenta Hanuše. Má rovněž rád přírodu a hodně zná i ze zeměpisu. Velkým tématem je pro něho zejména Antarktida a dobývání severního pólu, pevné přátelství ho přitom pojí i s geologem docentem Josefem Sekyrou, který kdysi jako první Čechoslovák vstoupil na jižní pól.

Brzy po nástupu do pardubické nemocnice se docent Hanuš oženil a spolu s manželkou Marií vchovali dvě děti. Dočkali se jejich úspěšného profesního a životního zařazení a také čtyř vnuků. Jejich představy o společném prožití klidného podzimu života se však bohužel nenaplnily. Dne 6. června 2001 paní Marie Hanušová, dlouholetá zaměstnankyně Fakultní nemocnice, sestra na neuroradiologickém oddělení Neurochirurgické kliniky, zemřela.

Po téměř pětácti letech spolupráce už nedokáži vyjádřit v jediném článku vše, co bych rád o osobnosti a dosavadním díle kolegy a přítele docenta Herberta Hanuše řekl. Nemohu dostatečně popsat jeho široké zájmy a nejsem také s to, byť jen v náznaku, postihnout vše, co dobrého a záslužného udělal pro nemocné a jejich rodiny, pro studenty medicíny a také pro své spolupracovníky a přátele. A tak jsou tyto mé řádky jen jakousi neumělou skicou, kterou nanejvýš ještě mohu doplnit malou vzpomínkou: Je tomu již deset let, co tehdejší děkan královéhradecké Lékařské fakulty UK docent Karel Barták předával docentu Hanušovi k jeho životnímu jubileu pamětní medaili fakulty. Docent Barták tenkrát řekl, že medaili docentu Hanušovi uděluje „... za slušnost“. Věděl jsem, že docent Karel Barták nemá na mysli jen onu slušnost ve smyslu dodržování společenských pravidel, ale slušnost ve smyslu pevných mravních zásad, odpovědnosti za sebe i za druhé a úcty k druhým lidem. A neuměl jsem si tenkrát a neumím si ani dnes – pokud jde o docenta Herberta Hanuše – představit výstižnější odůvodnění tehdejšího jeho vyznamenání.

Milý Herberte, přeji Ti za sebe i za všechny Tvé spolupracovníky a přátele z nemocnice a fakulty pevné zdraví a ještě mnohá léta lékařské práce i literární tvorby. Ale především Ti děkuji za přátelství a porozumění.

PhDr. Vladimír Panoušek

Student Antonín Fingerland

O panu profesoru Antonínu Fingerlandovi toho bylo napsáno už mnoho. Přesto bych ráda v této době, kdy si připomínáme, že je to právě pět let, co pan profesor dne 27. prosince 1999 ve věku nedožitých sta let zemřel, několika

Skupina studentů s profesorem ve třídě. A. Fingerland třetí zleva.

obrázky připomněla období jeho středoškolských studií v rodném Jičíně.

K rozsáhlému souboru diapoziivů, které ke zpracování poskytli Muzeu východních Čech v Hradci Králové Fingerlandův ústav patologie Lékařské fakulty UK a Fakultní

A. Fingerland (třetí zleva) se spolužáky.

Studenti s profesorem venku. A. Fingerland zcela vlevo.

nemocnice Hradec Králové, bylo přiloženo několik skleněných negativů bez jakéhokoliv popisu či určení. Fotograf muzea pan M. Beneš udělal z těchto skleněných negativů obrázky.

Profesor MUDr. Antonín Fingerland, DrSc., čestný občan města Hradec Králové a čestný občan města Jičín, se narodil 26. února 1900 v Jičíně. V letech 1910 až 1918 studoval na tamějším gymnáziu (dnešním Lepařově gymnáziu Jičín). Po maturitě odešel studovat na českou Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde promoval 23. 2. 1924. Fotografie zachycují Antonína Fingerlanda spolu s dalšími studenty, a to buď v některém z posledních ročníků gymnázia nebo (pravděpodobněji) při abiturientském srazu. O možnosti, že jde o abiturientský sraz usuzujeme hlavně z tabulky se špatně čitelnými čísly, kterou drží v ruce jeden ze studentů. Na tabulce je pravděpodobně letopočet 1918–1923. Věřím, že tyto unikátní snímky potěší čtenáře Scanu, zejména ty, kteří pana profesora znali a měli ho rádi, stejně tak, jako potěšily mě při jejich objevení.

Mgr. Pavla Koritenská

Sto let vydávání časopisu Česká a slovenská psychiatrie

Doc. MUDr. Petr Smolík, CSc., (Hradec Králové), prof. MUDr. Petr Zvolský, DrSc., (Praha) a prof. MUDr. Vladimír Novotný, CSc., (Bratislava) společně připravili Supplementum časopisu »Česká a slovenská psychiatrie« k stému výročí vydávání odborného časopisu pro neurologii a psychiatrii. Redaktorem i vydavatelem někdejší »Revue v neurologii, psychiatrii, fysikální a diaetetické terapii« byl prof. MUDr. Ladislav Haškovec (1866 – 1944), významný neurolog. Časopis v průběhu let několikrát změnil svůj název – např. již v roce 1911 se jeho název změnil na »Revue v neuropsychopatologii, veřejné hygieně a lékařství sociálním«. Od roku 1956 vycházely samostatné časopisy »Československá psychiatrie« a »Československá neurologie«, oba jako pokračovatelé

původní Haškovcovy »Revue«. V roce 1993 dostává psychiatrický časopis název »Česko-slovenská psychiatrie« a od roku 1995 má název »Česká a slovenská psychiatrie«.

Supplementum k stému výročí vydávání časopisu pro neurologii a psychiatrii přináší na osmdesáti stránkách nejenom podrobné údaje o vývoji časopisu a zasvěcený historický pohled na vývoj neurologie a psychiatrie v druhé polovině 19. a na počátku 20. století, ale také dvě samostatné historické studie věnované jednak eugenice, jednak rozdělení neurologie a psychiatrie. Supplementum tak svým obsahem představuje nejenom slavnostní připomínku výročí velké události, ale i cenný historický materiál, ke kterému se v budoucnu budeme rádi vracet.

Pa

O historii královéhradecké kaple sv. Klimenta

(V podání prof. Dr. Václava Vladivoje Tomka, profesora dějin na Univerzitě pražské, rodáka a čestného měšťana hradeckého)

Ve směru jižním se kaple přimyká k Bílé věži, ve směru severním a východním je obklopena starší světskou zástavbou.

„Beze wší pochybnosti,“ píše V. V. Tomek ve svých Místopisných pamětech města Hradce Králové, „byl we Hradci hned za prwních časů zawedení křestanství w Čechách, a tedy ještě za panství rodu Slawníkowa, wystawen kostel na jméno swatého Klimenta na místě nynějšího kostela téhož jména ...“ Dále pak V. V. Tomek vyslovuje domněnku, že zpočátku, kdy nebylo ještě v Hradci jiného kostela, šlo o kostel farní. Připomíná též, že patrně již krátce po založení pražského biskupství se Hradec stal sídlem jednoho ze třinácti arcijáhensství, na něž se dělila země česká v církevní správě.

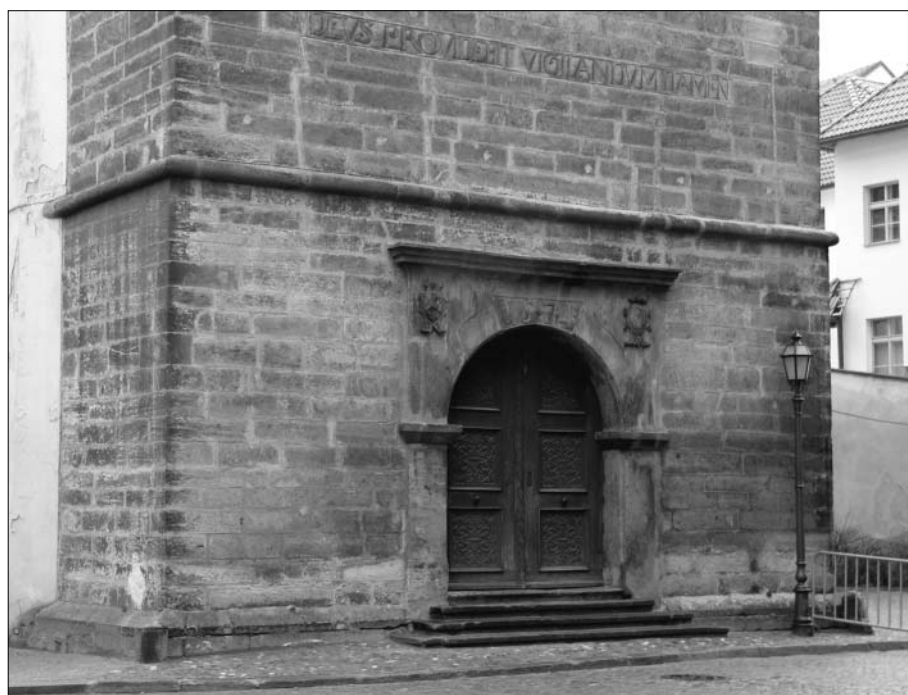
Na jiném místě pak již V. V. Tomek píše o založení kostela sv. Ducha, který je již v roce 1352 dokládán jako kostel farní. V té době byl již, podle V. V. Tomka, ve městě i další kostel, a to klášterní kostel sv. Jana Křtitele s klášterem menších bratří řádu sv. Františka, založený za krále Přemysla I. či za jeho syna Václava I. Tento kostel stál vedle samého hradu na straně východní. Kostel sv. Klimenta, dle V. V. Tomka, patrně již delší dobu nepostačoval potřebám rostoucího města a v té době je již také nazýván kaplí. Další kostely byly ještě ve 14. století vystavěny v rozsáhlých podměstích, V. V. Tomek jich uvádí celkem pět jako

kostelů farních a další dva bez určení, zda byly farní či nikoliv. Zmiňuje se ale také o dvou klášterech a třech špitálech s kostely v podměstích Hradce.

V. V. Tomek dále uvádí, že v pamětech ze 16. stol. je kaple sv. Klimenta uváděna jako „stará kaple“ nebo jako „kaple česká“ (capella Boemorum). Posledně uvedený název měl, podle V. V. Tomka,

kořeny v někdejší převaze německých obyvatel, kteří pokládali farní kostel sv. Ducha za německý a kapli sv. Klimenta ponechávali Čechům. V. V. Tomek také vyslovuje domněnku, že po náboženských bouřích, jež nastaly po smrti krále Václava IV. (1419), byl kostel sv. Klimenta „nepochybně zcela opuštěn, tak že přestalo se ho užívat k službám božím a chowaly se w něm pušky i jiná zbraň, později pak také slaužil za sklad soli a někdy obilí.“ Zbraně byly v kostele uskladněny ještě roku 1516, později je uváděno uskladnění soli, a to až do počátku 17. stol. „Mezitím,“ píše dále V. V. Tomek, „byl však kostel sw. Klimenta došel nowé oslawy přistawením k němu nowé vysoké wěže na hřbitově, skrz kterou učiněn jest do něho wchod ze strany polední.“ Stavba wěže (později vzhledem ke světlému horříckému kameni pojmenované Bílá věž) byla zahájena 7. června 1574 a velká část (až nad velká okna) byla dokončena do roku 1579. Roku 1581 byl na věž vytažen zvon Augustin. Roku 1585 byly na věži instalovány hodiny a věž opatřena krovem a měděnou makovicí s pozlacenou hvězdou.

V další části svých Místopisných pamětí města Hradce Králové V. V. Tomek uvádí, že od vydání kroniky Hájkovy (1541) byla

Vchod do kaple vede tělesem Bílé věže.

o kapli sv. Klimenta šířena mylná pověst, že to byl první kostel v Čechách vystavěný knížetem Bořivojem. To ovšem vyvolalo větší zájem o tento kostel, a jak uvádí V. V. Tomek, „K žádosti kanovníka faráře Bernarda Sartoria roku 1680 konšelé nařídili vykliditi z něho luntů a jiné vojenské nástroje, kterých něco ještě tehdy w něm bylo chováno, a odnésti je na hrad, to jest do špýcharu městského ...“ V následujícím roce 1681 kanovník Bernard Sartorius dal vlastním nákladem kapli opravit – obílit a zasadit nová okna, a znovu zde byly konány služby boží. Později pak biskup Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic rozhodl kapli nově vystavět. Dne 9. dubna 1714 se v kapli sv. Klimenta naposledy konala mše svatá, a hned poté byla kaple téměř celá

zbořena a na stejném místě znovu vystavěna. V roce 1716 byla stavba dokončena a dne 11. září 1716 byla nad kopuli vytažena „velká tiara papežská z plechu dělaná a pod ní klíče jakožto zvláštní ozdoba posud stávající“. Více se již V. V. Tomek o osudech kaple sv. Klimenta ve svých Místopisných pamětech města Hradce Králové nezmiňuje. Podrobnější údaje o historii a okolnostech přestavby kaple sv. Klimenta nalezne čtenář v textu doc. PhDr. Vladimíra Hrubého, uvedeném na internetu: http://www.dekanstvihk.cz/historie_kliment/historie_kliment_podrobne.htm.

(Ze spisu Václava Vladivoje Tomka Místopisné paměti města Hradce Králové, vydaného J. Ottou v Praze r. 1885, vybral PhDr. Vladimír Panoušek. Foto Mgr. Milan Bareš.)

Papežská tiara a klíče nad kopulí kaple.

— Z HISTORIE ŠPITÁLŮ V ČECHÁCH —

Na své podzimní fotografii zachytila paní Marcela Smitová historickou budovu někdejšího špitálu v Čížové (nedaleko jihočeského Písku). Špitál z let 1762 – 63 dala postavit někdejší majitelka panství Marie Ludmila Čermínová, a to deset let poté, co již obec Čížová přešla do majetku Lobkoviců. Budova stojí na návrší nad obcí Čížová v blízkosti vzácné stavební památky ze 13. stol. – kostela sv. Jakuba Většího. Před špitálem stojí barokní, osmiboká roubená stavba, jež kryje studnu s okovem. Špitál byl postaven pro osm starých a chudých lidí, v patře bylo vyhrazeno obydlí pro kaplana. Pro čtyři staré muže a čtyři staré ženy byl stanoven deputát. V současné době je budova bývalého špitálu rekonstruována, investorem je Střední umělecká škola Písek, které byl objekt pronajat. Škola zde zařizuje své ateliéry a využívá budovu k praktické výuce restaurátorských prací. (viz také <http://www.cizova.cz>).

Nad knihou Královéhradečtí lékaři v Kuvajtu

V nakladatelství ATD Hradec Králové vyšla v nedávných dnech rozsahem nevelká, ale informačně bohatá historická publikace **Ladislava Chrobáka** a **Jiřího Štěpána** nazvaná **Královéhradečtí lékaři v Kuvajtu**. Autoři knížky – internista a hematolog prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., emeritní profesor Univerzity Karlovy, a historik Mgr. Jiří Štěpán – předkládají čtenářům ucelený obraz mnohaleté činnosti českých a zejména pak královéhradeckých lékařů v rozvíjejícím se kuvajtském zdravotnictví a univerzitním medicínském školství.

V úvodu knížky autoři poznamenávají, že až do roku 1990, kdy byl Kuvajt okupován Saddámem Husajnem,

Samostatná kapitola je věnována historii vysílání českých lékařů do Kuvajtu. Popsána je nejenom cesta oficiální československé delegace do Kuvajtu v listopadu 1966, kdy byla slavnostně otevřena Kuvajtská univerzita, ale také následná cesta delegace Univerzity Karlovy v roce 1967, jejímiž členy byli i představitelé hradecké Lékařské fakulty UK prof. Svatopluk Řehák (děkan) a prof. Jaroslav Procházka. Prvními lékaři, vyslanými do Kuvajtu v letech 1967 až 1969, byli radiolog prof. Leo Steinhart, patolog doc. Vladimír Herout, hematolog doc. Ladislav Chrobák, oftalmolog prof. Svatopluk Řehák a kardiolog MUDr. Jiří Endrys. Na dalších stránkách jsou pak stručně zhodnoceny výsledky činnosti královéhradeckých lékařů.

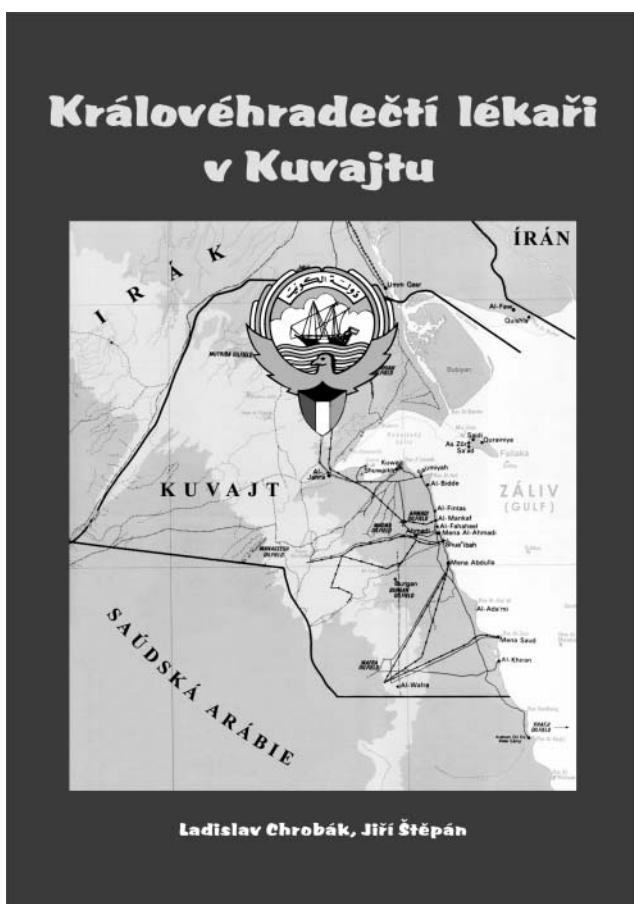
Dalších šestnáct stránek je věnováno působení jednotlivých královéhradeckých lékařů v Kuvajtu (bylo jich celkem třináct, někteří tam působili opakovaně). Také tato část knížky představuje nejenom historický dokument, ale i velmi poutavé čtení. Některé z těchto textů totiž nepostrádají ani prvky dobrodružství, například když líčí nevraživost jiných zahraničních odborníků, kteří v českých lékařích spatřovali nevídanou konkurenci, nebo když popisují situaci českých lékařů v době invaze irácké armády do Kuvajtu v prvních srpnových dnech roku 1990.

Zmíněni jsou také další zdravotničtí pracovníci Fakultní nemocnice Hradec Králové – rtg laboranti, histologická laborantka, zdravotní sestra a fotograf. V samostatné stati jsou uvedeni také mimohradečtí lékaři a zdravotničtí pracovníci z českých zemí, kteří rovněž působili v Kuvajtu.

Knížka je provázena třemi černobílými historickými fotografiemi z pobytu čs. delegací v Kuvajtu koncem šedesátých let minulého stol. a patnácti barevnými ilustračními fotografiemi přibližujícími čtenáři exotickou zemi Kuvajt. V závěru knížky se pak můžeme přesvědčit o tom, že k přípravě publikace museli autoři prostudovat nejenom řadu literárních děl, ale také archivní materiály, a že se také opírali o řadu osobních sdělení.

Útlá knížka Královéhradečtí lékaři v Kuvajtu má pouze čtyřicet stránek. Přesto ji však lze označit za významný literární a historiografický počín a autorům je třeba za ni poděkovat. Současně toto dílo také vynikajícím způsobem reprezentuje činnost Kabinetu dějin lékařství LF UK v Hradci Králové, jehož pracovníky jsou oba autoři knížky.

PhDr. Vladimír Panoušek

mnozí z nás o této zemi mnoho nevěděli a také někteří z lékařů, vysílaných do Kuvajtu koncem šedesátých let, museli nahlédnout do zeměpisného atlasu, aby zjistili, kde tato země vlastně je. Za velmi sympatické pokládám, že toto konstatování autorů nezůstalo jen pouhou „poznámkou na okraj“, ale že se na prvních stránkách knížky setkáváme se zasvěceným obrazem historie Kuvajtu, přehledem československo - kuvajtských diplomatických styků a stručnou historií kuvajtského zdravotnictví.

Doprava v Kuvajtu v sedmdesátých letech minulého století

Silniční doprava v Kuvajtu v sedmdesátých letech byla do té míry zvláštní a odchylná od dopravy u nás, že si zaslouží zmínku. Mít v Kuvajtu auto bylo nezbytností. Svě auto měli často všichni rodinní příslušníci Kuvajťanů. Auto nevlastnili pouze zahraniční dělníci žijící v Kuvajtu bez rodin, které dopravovali po desítkách na naftová pole nebo do přístavu na korbě nákladních aut. Pěšky se dalo chodit jen v centru města po dlážděných chodnících. Jít pěšky po okraji silnice nebylo možné, jak dotvrzuje tato moje příhoda: Když jsem v r. 1968 přijel do Kuvajtu, chtěl jsem si jít v první den volna prohlédnout město. Z místa, kde jsem byl dočasně ubytován, šlo o vzdálenost necelého kilometru. Jen jsem vstoupil na okraj hlavní silnice, zastavilo vedle mne auto a řidič se ptal, zda nepotřebuji pomoc. Situace byla zřejmě podobná události „muž přes palubu“. Mé vysvětlení, že se jdu podívat do města, nebyl schopen pochopit. To již za ním zastavovala další auta a fronta rychle narůstala. Začala zastavovat a vytvářet frontu i auta jedoucí v protisměru. Řidiči z obou stran se hlasitě a nervózně dožadovali vysvětlení, co se přihodilo. Byl jsem rád, když se mi podařilo rychle se od silnice vzdálit.

Hustota silniční dopravy v Kuvajtu patří k největším na světě. V době ranní špičky projelo již tehdy po hlavní dopravní tepně, třídě Cairo, dva až tři tisíce aut za hodinu. Kuvajt patří rovněž ke státům s největším počtem autonehod. Vzhledem k tomu, že šest, osm i více dětí je pro kuvajtskou rodinu běžný počet, převládají prostorná americká auta. Za mého prvního pobytu v letech 1968 – 1971 bylo možno často spatřit v autě i kozu dívající se ven zadním oknem. Koza měla dokumentovat, že rodina je dostatečně zámožná a může si dovolit dopravovat pro kozu trávu a seno ze sousedního Iráku.

Vedle osobních aut zajišťují dopravu taxíky a autobusy. Žlutých taxíků je dostatek. Při příjezdu do Kuvajtu jsem byl na velvyslanectví upozorněn, že vzhledem k mému postavení je použití autobusu nedůstojné a nežádoucí.

Před odletem do Kuvajtu jsem byl poučen, že musím mít řidičský průkaz. Ten jsem v té době nevlastnil. Auto jsem neměl. Narychlo jsem tedy složil řidičské zkoušky a odjížděl do Kuvajtu se zcela novým řidičským průkazem. Získat řidičský průkaz v Kuvajtu bylo sice možné, ale složení řidičských zkoušek nebylo snadné a zpravidla se nikomu napoprvé nepodařilo. Nejtěžší částí zkoušky byl hladký průjezd autem dopředu a couváním mezi sudy v určeném čase. Jedna ze starších rentgenových laborantek vyvrátila hned první sud.

Dopravní předpisy se od našich lišily v několika základních bodech. Především za mého prvního pobytu rychlost nebyla omezena a to ani uvnitř města, kde jezdila auta i stokilometrovou rychlostí. Většina křižovatek byla tehdy řešena kruhovými objezdy. Nefrekventované úroňové křižovatky s dopravou řízenou světly byly v celém Kuvajtu snad jenom čtyři. Přednost v jízdě nebyla určena žádným pravidlem. Došlo-li ke střetu vozidel, byl vinen ten, kdo narazil čelně. Později, jak se městské osídlení rozšiřovalo do pouště, vznikaly okruhy s nadjezdy nad hlavními třídami směřujícími paprscitě z centra města od pobřeží do pouště. Předjíždět se mohlo zleva i zprava. Při zatáčení nebo vybočení doleva nestačilo dávat znamení blikáním, ale očekávalo se, že řidič vystrčí levou paži a máváním si vynutí změnu směru jízdy. K nejčastějším a nejméně závažným nehodám patřil tak zvaný „střet s polibkem“ (kiss accident), který skončil jen menším pomačkáním karoserie. Na druhém místě byl „sendvičový typ“, při kterém bylo auto zmáčknuto při prudkém zabrzdění

auta jedoucího vpředu mezi dvě auta. Daleko více pozornosti bylo nutno věnovat situaci za autem než před ním.

Po příjezdu do Kuvajtu jsme byli první měsíc do nemocnice dopravováni úředním autem. Myslím, že nikdo z nás neodolal pokušení poslat domů svou fotografii u krásné černé limuzíny čtyřdveřového Buicka s řidičem v typickém arabském ústrojí hišdaše, na hlavě s šátkem zvaným gitra upevněným na temeni egalem, dvojitým černým kroužkem z pevně spletené hedvábné šňůry. Bylo to v době, kdy zahraniční auta, zvláště amerických značek, byla u nás velmi vzácná. Do jednoho měsíce jsme si musili zakoupit vlastní auto. Při koupi bylo nutno zvážit několik věcí. Především předpokládanou délku pobytu a pravděpodobnost, že auto při odjezdu bude možno opět prodat. Dále to byla i částka, kterou chceme nebo můžeme za auto vydat, to je do jaké míry se chceme zadlužit. Banka nám lékařům, státním zaměstnancům, byla ochotna půjčit bezúročně libovolnou částku. Nejvýhodnější bylo koupit auto zánovní. Pokud auto nebylo zcela nové, jeho cena prudce poklesla hned o třetinu. Další pokles byl již pozvolný. Nejzaručenější bylo koupit auto od firmy, která kromě nových aut prodávala i auta starší téže značky se zárukou. Nejlacinější auto šlo koupit na trhu (suku) aut, avšak bez záruky s rizikem. Malá auta jako Fiaty, Renaulty, Nissany se po čtyřech letech prodávala nesnadno, na rozdíl od aut amerických značek. Velká auta amerického původu měla ještě jednu nezanedbatelnou výhodu, podstatně větší bezpečnost při autonehodě. Kuvajtská statistika uváděla, že pokud jsou při autonehodě zranění, připadá 80 % z nich na malá auta a pouze 20 % na auta velká.

Kuvajt byl obrovský autosalon, kde bylo možno setkat se s auty všech značek. Převažovala auta americká – Chevy, Buicky, Plymouthy, Cadillacy, na kterých naše děti v té době mohly zprvu oči nechat. Spotřeba vzhledem k velmi nízké ceně benzínu nehrála žádnou roli.

Když jsem přijel do Kuvajtu, radili mi kuvajťští kolegové, abych si nekupoval velké auto, ale auto „menší“, nejlépe Mercedes. Zvolil jsem starší Renault 16. V osmdesátých letech se situace změnila. Mercedes se stal oblíbeným, ale také drahým autem.

Během svého prvního pobytu v Kuvajtu jsem měl dvě autonehody. Ani jednu jsem nezavinil. Při první šlo o nehodu „sendvičového“ typu, kdy při nečekaném prudkém zabrzdění Buicka přede mnou narazilo do mne zezadu auto značky Anglie. Zatímco Buick neměl ani zmáčknutý zadní nárazník, moje auto bylo silně poškozeno vpředu i vzadu, ale bylo schopno odjet. Nejhůře dopadla Anglie, která byla zcela nepojízdná a bylo ji nutno odstranit jeřábem. Zajímavá byla reakce dopravního policisty. Když zjistil, že nikdo není zraněn, prohlásil: „Jde o maličkost, žádný zápis dělat není nutné.“

Druhá nehoda se stala, když jsem se odpoledne po druhé hodině vracel z nemocnice domů. V nemocnicích končila pracovní doba ve 13 hodin, později na fakultě v 15.30 hodin. Po 13. hodině byly silnice zcela prázdné a domů se vraceli poslední opozdilci. V blízkosti domku, ve kterém jsem bydlel, narazil do mého auta z boku školní autobus, který rozvážel děti do domů, stojících po obou stranách silnice v místech, kde dříve byla poušť. Když jsem se přiblížil, autobus nečekaně vjel na silnici, narazil do mého auta a přetlačil ho na druhou stranu. Auto zmizelo v oblaku zvířeného písku. Svědci nehody z nedalekého domku zavolali policii a sanitní auto, protože se domnívali, že u mne muselo dojít ke zranění. Vznik nehody byl zcela jasný. Policie z místa nehody řidiče autobusu odvezla, zatímco já jsem mohl dojít domů.

Zpráva o mé nehodě se rychle roznesla, takže se o ní dozvěděl i šejk a děkan. Šejk Jaber Al-Sabah, jehož sestru jsem léčil, poslal pro mne příštího dne řidiče. Projevil radost, že se mi nic nestalo a nabídl mi své „malé auto“ (šlo o Mercedes 320 SEL s automatikou a klimatizací), protože on sám používá auto větší. Čtrnáct dnů na to pořádal děkan slavnostní večeři na zakončení akademického roku, na kterou byli pozváni všichni zahraniční profesori, kteří se jako examinátoři účastnili zkoušek. Děkan mne představil s tímto dovětkem: „To je onen slavný muž, kterému se podařilo způsobit autonehodu, když v celém Kuvajtu byla na silnici jen dvě auta.“

Zmínil jsem se, že jsem začal řídit až v Kuvajtu. Byla to výhoda i nevýhoda zároveň. Výhodou bylo, že jsem snadno převzal zásady silničního provozu platné v Kuvajtu, nevýhoda spočívala v tom, že jsem neměl dostatečné praktické zkušenosti s řízením auta. Není proto divu, že jsem se dopustil nejzávažnějšího dopravního přestupku. Vše se sběhlo takto: Když jsem třetího dne po tom, co jsem si koupil Renaulta, jel do nemocnice, slyšel jsem hlasité troubení a houkání. Lidé po stranách silnice rozrušeně mávali a naznačovali, abych zajel ke kraji a zastavil. Podíval jsem se za sebe zrcátkem. Na silnici za mnou nikdo neležel. Než jsem si uvědomil, co je brzda, co plyn a co spojka, byl jsem již o kus dále a vzrušení ustalo. Když jsem po příjezdu do nemocnice vyprávěl, co se mi přihodilo, všichni ustrnuli. Vysvětlili mi, že to jela do svého paláce hlava státu Jeho Výsost emír, a v tom případě je nutno okamžitě zajet ke kraji silnice a zastavit, a to i tehdy, když jede v protisměru po silnici oddělené bezpečnostním pruhem, jak přikazuje první článek silničního provozu. Porušení tohoto příkazu má za následek pokutu 300 KD (v té době něco přes 1 000 USD). Snažili se mne uklidnit, že Jeho Výsost, když požádám, mi jistě udělí milost, když zjistí, že jsem lékař, který pracuje v Kuvajtu jako poradce. Pokuty za dopravní přestupky se vyrovnávaly jednou ročně při každoroční technické kontrole auta. Žil jsem tak celý rok v obavě, jak to s pokutou dopadne. Ukázalo se, že můj rejstřík byl čistý. Zapsat si číslo jedoucího auta bylo tenkrát pro kuvajtské policisty velmi náročné.

Nejčastějším dopravním přestupkem bylo parkování na zakázaném místě. Přihodilo se mi to při mém druhém pobytu, kdy jsem odskočil podat dopis na poštu a zaparkoval mimo vyhrazený prostor parkoviště. Když jsem se po chvíli vrátil, stál u auta

policista a právě „dopisoval“ číslo mého auta. Když jsem se mu snažil situaci vysvětlit, podíval se na mne smutnými očima a řekl hlasem, ve kterém byla i prosba o pochopení: „Vždyť já jsem si už číslo vašeho auta zapsal.“ Pochopil jsem. Vždyť šlo z jeho hlediska o výkon mimořádně náročný. Pokuta za tento přestupek ostatně nebyla velká, pouhých 5 KD.

Příhod souvisejících s jízdou autem nás, kteří jsme začali řídit v Kuvajtu, bylo hodně. Jeden náš lékař si koupil Fiata, sportovní a velmi výkonný typ. Hned jeho první jízda skončila neblaze. Prudce vyrazil, aby zajel do garáže, a narazil předkem auta. Rychle zařadil zpáteční rychlost a narazil vřadu na patník. Děkan to později vtipně komentoval slovy: „X.Y. je lékař, pro kterého i malý Fiat byl příliš velký“. Děkan sám vlastnil Rolls-Royce. Když byl dotazován, proč si koupil tak drahé auto, které je pro Kuvajt vzhledem k velkému počtu nehod nevhodné, odpověděl: „Rozumím vám, ale to je jen hodnota přírůstku nebo ztráty na mém bankovním kontě za jeden den.“

Nehodovost v Kuvajtu byla skutečně značná. Ztratili jsme kolegu hematologa z Polska, který při autonehodě zahynul i se svou ženou, rovněž lékařkou, krátce po tom, co se jim jako staršímu novomanželskému páru narodilo dítě.

Ještě alespoň jedna, tentokrát legrační příhoda stojí za znamenání. Padesátiletý profesor matematiky byl před svým odjezdem z Indie nabádán, aby nezapomínal doplňovat vodu v chladiči svého auta. Jsa si vědom této rady, nalil před odjezdem z univerzity vodu do benzinové nádrže svého nově zakoupeného staršího Mercedesu.

Ještě jedna skutečnost byla charakteristická pro Kuvajt. Auta se totiž nezamykala. Zamčené auto budilo pozornost pro možnost, že je v něm cenný obsah. Odcizené auto bylo samo o sobě bezcenné. Upozornil mne na to pracovník našeho zastupitelského úřadu, Ing. Gabriel, když mne po mém příjezdu seznamoval s Kuvajtem. Aby dotvrdil pravdivost svých slov, zamířil k luxusnímu Mercedesu 600, který stál před emírovým palácem. Auto bylo skutečně nezamčené. Při cestě na dovolenou nebo na kongres v zahraničí jsem nechával stát nezamčené auto na parkovišti před letištěm. Za parkování se neplatilo. Po návratu jsem sedl do auta a vrátil se do svého bytu.

*Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
Kabinet dějin lékařství LF UK*

POZVÁNÍ NA VÝSTAVU

GALERIE GRUNT
KODAK EXPRES No. 2000
V Kopečku, Hradec Králové

zve na výstavu fotografií

JAROSLAVA HRŮZY
ZIMA VE MĚSTĚ

Vernisáž se uskutečnila
6. ledna 2005
Výstava potrvá do 28. února 2005

Rudolf Malec: Kdo je kdo. Výběr z kreseb z let 1946-2004

V královéhradeckém nakladatelství NUCLEUS HK vyšel soubor sedmi desítek kreseb **prof. MUDr. Rudolfa Malce, CSc.**, královéhradeckého rodáka, emeritního přednosty Neurochirurgické kliniky a významného představitele oboru. Profesor Malec se narodil 25. února 1924. V Hradci Králové zůstal trvale. Po maturitě na gymnáziu vzhledem k uzavření vysokých škol nacisty pracoval dva roky v lékárně v Novém Bydžově. Po skončení války v r. 1945 byl jedním z prvních studentů nově zřízené pobočky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Po promoci v roce 1950 nastoupil nejdříve jako sekundář na hradeckou Chirurgickou kliniku, později byl trvale členem Neurochirurgické kliniky. Docentem byl jmenován v r. 1966, profesorem v roce 1993. Po akademiku Rudolfu Petrovi byl v letech 1986-1994 přednostou kliniky, jejíž úroveň a činnost po svém vynikajícím předchůdci dále úspěšně rozvíjel.

Výtvarné sklonky projevil Rudolf Malec již za svých studií na gymnáziu a vzorem v tom mu byl i jeho profesor kreslení Karel Štěrba, výtečný kreslíř. Začal zachycovat podoby členů profesorského sboru, pak známých hradeckých lidí. K maturitě nakreslil skupinové tablo třídy. Když jako student po válce nastoupil na Lékařskou fakultu, dozvěděl se o jeho výtvarném nadání profesor Fingerland, který ho seznámil s pracovníky tehdejší Katedry anatomie s tím, že by mohl kreslit pro katedru výukové tabule. Student Malec se tohoto úkolu ujal a v době, kdy anatomické atlasy byly vzácností, zobrazoval na barevných tabulích lidské orgány. Jeho barevná zobrazení byla tak dokonalá a názorná, že některá z nich Ústav anatomie po více než padesáti letech ve výuce stále ještě používá. V dalších letech se profesor Malec vypracoval ve vynikajícího portrétistu, který několika tahy dokáže vyjádřit to, k čemu by bylo zapotřebí mnoha stran textu. Jeho portréty významných představitelů a pracovníků Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty, pořizované při životních výročích nebo jiných významných příležitostech, nejen věrně zachycují podobu nositele, ale vtipným a výstižným způsobem často i jeho profesní zaměření a záliby. V kolekci portrétů osobností této publikace je zachycen i kus historie naší fakulty a nemocnice. Z prvního období fakulty se zachovala kresba profesora Jana Maršálka z r. 1948 jako nového padesátníka a profesora Vanýska na malém motocyklu ČZ. Zůstalo ještě pět portrétů členů americké mise, která navštívila Lékařskou fakultu v r. 1946, z nichž jeden byl světoznámý kardiolog profesor Paul White, přítel profesora Lukla, další gynekolog, zachycený na kresbě s profesorem Maršálkem, třetí anesteziolog. Podrobnější údaje o této misi se nepodařilo získat. Dále jsou tu portréty zakladatelů fakulty a jejích prvních učitelů – akademika Jana Bedrny, profesora Antonína Fingerlanda a profesora Pavla Lukla. Profesor Fingerland je zachycen celkem čtyřikrát a velmi vtipně je vyjádřen jeho boj proti kouření. Jako sedmdesátník pitevním nožem rozřezává krabičky od cigaret Femina, Šárka, Marica, Aida a Fatima. Jako osmdesátník je zachycen, jak na kole, na kterém až do vysokého věku jezdil do práce, přejel cigaretu, která se mu pomstila tím, že z předního kola mu udělala osmičku. V 90. letech je již vítězem poměrem 90:0 nad Spartou - cigaretou, což je symbolicky vyjádřeno krabičkou od cigaret značky Sparta. Když byl profesor Fingerland v roce 1997 jmenován Českou lékařskou komorou Rytířem lékařského stavu, je zobrazen jako rytíř v brnění. Na oři jede z Jičína v pozadí s Valdickou bránou (byl jičínským rodákem a čestným občanem města) směrem na Hradec Králové.

Akademiku Petrovi je věnováno pět portrétů. Po prvé v r. 1949 při experimentální habilitační práci na kočkách. Jako padesátník

je zobrazen jako rybář, který na udici zachytil mozkové aneurysma. Právě v chirurgické léčbě mozkových cévních anomálií, jmenovitě aneurysmat, dosáhl profesor Petr mezinárodního věhlasu a rybaření mu nebylo cizí. Naposled je zobrazen při svých devadesátinách. Dětský urolog profesor Hvězdoslav Stefan je zachycen, jak mu při jeho osmdesátce plní šampusku známá bruselská soška „Manneken Pis“ s poznámkou: „Je to starší ročník – 1619“. Nelze zacházet na všechna vtipná zobrazení neurochirurgů, radiologů, patologů a dalších významných osobností královéhradecké nemocnice. Jsou tu autoportréty autora s celým týmem Neurochirurgické kliniky při jeho sedmdesátinách a osmdesátinách, v roce 2003 při šedesátinách současného přednosty Neurochirurgické kliniky doc. MUDr. Jiřího Náhlovského, CSc., a konečně v r. 2004 v Novoročence kliniky.

Jako neobyčejně schopný portrétista nezahálel profesor Malec ani na mezinárodních kongresech a jeho zdařilé portréty významných neurochirurgů a prezidentů kongresů mu sjednávaly přízeň. Většina kreseb však skončila u zobrazených a kopie se nezachovaly. Čtyři kresby vystavil při prezentaci výtvarných děl neurochirurgů na evropském kongresu v Bruselu 1983.

Již za války vydal A. Janata v Novém Bydžově jeho litografii podob šestnácti známých bydžovských osobností.

V r. 2000 uspořádal ředitel Muzea v Králíkách Ivo Pecháček výstavu Malcových kreseb s názvem Kreslíci neurochirurg. V galerii Na mostě na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové se uskutečnily dvě výstavy, druhá na jaře 2004 přinášela na 80 kresbách vzpomínky z cest po Středomoří. Koncem roku 2003 se z iniciativy PhDr. Josefa Bavora konala pod názvem „Kdo je kdo“ na Lékařské fakultě výstava Malcových kreseb se vztahem k naší fakultě.

Soubor kreseb profesora Malce zachycuje kus historie královéhradecké Lékařské fakulty a Fakultní nemocnice. Připomeneme nám některé současníky, ale vyvolá i vzpomínku na léta minulá a na osobnosti, které už nejsou mezi námi a které jsme ctili a obdivovali.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Profesor Fingerland jako Rytíř lékařského stavu.

Vyšetření dutiny ústní patří k úplnému fyzikálnímu vyšetření. Jako učitel, který pětadvacet let přednáší propedeutiku vnitřního lékařství pro studenty všeobecného směru, jsem se zájmem otevřel tuto publikaci docenta Slezáka a kol., věnovanou nálezům v dutině ústní a vydanou Českou stomatologickou komorou. A nebyl jsem zklamán, ba naopak. Souhlasím pouze s vyjádřením MUDr. Jiřího Pekárka, prezidenta České stomatologické komory, že označení „malé“ je nepatřičné, protože 231 stran a 100 vyobrazení nálezů v dutině ústní s průvodním textem svědčí o opaku.

Knihy má sice větší počet spoluautorů (celkem 33), ale docent Radovan Slezák má na ni nesporně podíl hlavní, který se promítá do celkové koncepce publikace. Repetitorium je určeno především stomatologům, ale to, že jsem se s ním seznámil jako internista, mne rozhodně obohatilo. Sto zobrazení dutiny ústní je v podstatě sto kazuistických sdělení, jejichž součástí jsou vždy krátká, ale z hlediska stomatologa a příslušného nálezu důležitá anamnestická data, dále objektivní nález doložený barevnou fotografií a dvě až čtyři základní otázky, mezi které patří diagnóza, návrh na další vyšetření, pokud jsou nutná pro stanovení diagnózy, příčina afekce, terapie a mnohdy i zevrubná diferenciální diagnóza.

Jsou tu nálezy, které by při celkovém interním vyšetření neměly internistovi a praktickému lékaři uniknout, jako je obraz karcinomu dolního rtu a projevy Renduovy-Oslerovy-Weberovy choroby

ZPRÁVA O KNIZE

Radovan Slezák a kol.:
Malé ilustrované repetitorium.
Hradec Králové : Nucleus HK,
2004, 231 s.

na rtech a jazyku. Pro internistu je cenné seznámení se se syndromem Stevensovým-Johnsonovým, dříve často se vyskytujícím při terapii phenytoinem, ale i dnes zastihnutelným jako nežádoucí reakce na léčbu sulfonamidy, zvláště Biseptolem, ale i penicilinem a tetracyklíny. Je prezentován i herpes zoster s postižením 3. větve trojklanného nervu s lokalizací odpovídající příslušnému dermatomu a postižením dolního rtu, jazyka, ústní spodiny a bukální sliznice. V období před zavedením virostatik vedla u nemocného s akutní leukémií tato lokalizace herpes zoster k rozsáhlé nekrotické devastaci tváře. Jsou demonstrovány nálezy medikamentózně indukované hyperplazie gingivy s upozorněním, že dnes se může vyskytnout u nemocných léčených blokátory kalciového kanálu a cyklosporinem A a také u akutní myeloblastické leukémie (a zvláště u akutní monoblastické leukémie), kdy hyperplazie gingivy bývá často provázena současně krvácivými projevy nebo ulceracemi. Velmi zajímavým pozorováním je nemocný udávající palčivost jazyka s nálezem tzv. Hunterovy glositidy s charakteristickým zarudnutím hřbetu jazyka vzhledu hovězího masa.

Jde o přesvědčivě dokumentovaný nález svědčící pro diagnózu perniciózní anémie včetně nízké hodnoty vitamínu B₁₂ a průkazu autoprotilátek proti buňkám žaludeční sliznice, avšak dosud s normálními hodnotami krevního obrazu. Velká pozornost je věnována aftům, herpetické stomatitidě, projevům kandidózy v dutině ústní, nález, které obzvláště musí zajímat hematology vzhledem k jejich výskytu u akutních hemoblastóz, neutropenie a u stavů po transplantacích kmenových buněk. Hematolog se seznámí se změnami na sliznicích dutiny ústní při chronické formě GVHD u nemocných léčených transplantací kmenových buněk, zmíněny jsou i změny při formě akutní. Z vývojových anomálií jazyka je zobrazena lingua plicata, lingua geographica a ankyloglosie (lingua acreta).

V souvislosti s touto publikací je možno upozornit na další monografii Radovana Slezáka a Ivo Dřízhalu Atlas chorob ústní sliznice. Praha : Quintessenz, 2004, 336 s., věnovanou nálezům v dutině ústní.

Vybral jsem jen několik kamínků z bohaté mozaiky prezentovaných nálezů, a to jen část těch, které mají vztah k vnitřnímu lékařství.

Knihy je sepsána dobrou češtinou, opatřena rejstříkem a vytištěna na křídovém papíru, který umožňuje dobrou reprodukci barevných obrázků. Repetitorium se jistě stane nepostradatelnou příručkou pro stomatology, ale měli by se s ním ve vlastním zájmu seznámit i internisté, praktičtí lékaři a otorinolaryngologové.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Publikace, která nás zaujala

Rádi, byť s určitým zpožděním, upozorňujeme na **Sborník o hradeckém školství**, zahrnující příspěvky z konference konané v červnu 2002 v Hradci Králové u příležitosti 10. výročí založení zdejšího Biskupského gymnázia Bohuslava Balbína. Sborník vydalo Biskupské gymnázium B. Balbína v královéhradeckém nakladatelství Balustráda (nakladatelství Společnosti ochránců památek ve východních Čechách) v roce 2003, ISBN 80-901906-6-9.

Na 146 stránkách sborníku nalezneme vedle úvodních statí PhDr. Jiřího Němečka, ředitele Biskupského gymnázia B. Balbína v Hradci Králové, a PhDr. Evy Bílkové, vedoucí archivářky Literárního archivu Památníku národního písemnictví ve Starých Hradech, devět historických studií. V první z nich se Ing. Martin Cholasta zabývá historií latinských škol v Hradci Králové, v druhé pak PhDr. Jiří Němeček věnuje pozornost zdejšímu jezuitskému gymnáziu. PhDr. Jaroslav Šůla, CSc., uvádí laické veřejnosti málo známé poznatky o působení významných českých historiků na hradeckých středních školách v 19. a 20. století. Na konferenci vystoupil a do sborníku přispěl

také prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., a to historickou studií o významných lékařích, absolventech hradeckých latinských škol a gymnázia. Studie je provázena řadou portrétních fotografií. Čtenáře jistě potěší esej hradeckého spisovatele a publicisty Josefa Rodra, nazvaný „Střední školy jako literární líhně“. Pamětníci si při četbě tohoto eseje jistě rádi připomenou některé zapomenuté literární veličiny našeho kraje, může je však i trochu rozčarovat, když ve čtivém, ale poněkud horkou jehlou připraveném textu nenaleznou žádnou zmínku o některých významných tvůrčích osobnostech, např. o profesoru královéhradeckého klasického gymnázia a spisovateli Miloši Královi. Na dalších stránkách sborníku ještě nalezneme studii PaedDr. Josefa Ptáčka věnovanou středoškolskému vzdělávání dívek v Hradci Králové v minulosti, studii Mgr. Kristýny Fojtíkové „Školy kongregace školských sester de Notre Dame v Hradci Králové“, stat Zdeňka Douška o žebrání někdejších studentů hradeckých škol a velmi zajímavou studii PhDr. Jiřího Němečka „Počátky Odborné školy pro umělecké zámečníky v Hradci Králové.“ Pa

Každého rána ve tři čtvrti na osm chodila Jarmila pro noviny. Je pravda, bylo by jí bývalo milé, kdyby tu cestu mohla vykonat aspoň někdy o čtvrt hodiny později nebo dříve, ale chod domácnosti je zatížen ustrnulým rozvrhem času a Jarmila byla ještě příliš mladá, aby se mu postavila na odpor. A když už tak chodila rok, začala se smiřovat s touto rozčilující přesností. Dokonce se už od rána těšila, že někde na schodech do prvního patra nebo v průjezdě nebo nejdále na chodníku před trafikou potká neznámého člověka. Jednoho určitě z mnoha neznámých lidí. Jednoho, který ji podivně dojímal.

Nikdy jí neřekl: dobré jitro, třebaže ji potkával denně. Jarmile se zdálo, že má oči nějak obráceny do sebe, že nevidí nic, co je mimo povrch jeho těla, a vůbec nečekala, že by ji pozdravil člověk se skřítčím obličejem, který přesně každého rána vystoupil do prvního patra a zmizel na celý den a pro Jarmilu i na noc v kanceláři spořitelny. Uvědomovala si ho jen letmo a trochu se ho bála. Jen jednou, v květnu, když si nesl klobouk, napadlo jí, že má krásné čelo stažené do mnoha vrásek, vyklenuté obočí, a že je asi sám. Věděla, že samota je trsnivá.

Toho dne, kdy dostala z domova od maminky dopis, toho večera, kdy si rozložila v kuchyni postel a mohla se k němu vrátit, zdálo se jí, že ten neznámý člověk ze schodiště a průjezdu není jen přesným úředníkem spořitelny. Spatřila ho jako krajínu pod zamračeným nebem, na niž neočekávaně spadl proud slunečního světla. Měla ještě uplakané oči, držela před sebou mamčin dopis, napsaný uspěchaně mezi prací, myslila vlastně na Jeníka, a najednou vidí toho člověka stoupat do schodů a slyší jeho namáhavé oddychování. Shrnuła si s čela kadeř, přitiskla dlaň na zavřená víčka a hned se zadívala na mamičiny velké listy:

„Milá dceru, vzpomínáme na Tebe a podáváme Ti zprávu, že si dobrý Pán Bůh vzal k sobě našeho Jeníka.“

Dále už nedočetla. Zase už vidí tu ubohou postavičku se zkrabatělým čelem a vratkýma nohama. Jeník měl dlouhé nohy. Ubohé dlouhé nohy, které před ním ležely bezvládně a necitelně na podlaze. A teď si ho dobrý Pán Bůh vzal. Slitoval se nad ním. Poznal, že sedět na podlaze pětadvacet let s ohnutými zády a se zkroucenými rukama je příliš velké pokání pro člověka, který snad ani nezhrěšil. To byl opravdu Jeník. Když byla Jarmila malá, učila ho psát a číst, nosila mu obrázky a někdy ho přinutila, aby se usmál. Ale to už je dávno. A teď umřel. Snad dobrý Bůh vyslyšel její modlitbu. Klekla si na lůžko a začala se modlit Otčenáš, ale myšlenky ji unesly někam pryč, ne daleko, jen na přestávku schodů, a ukázaly jí pokroucenou postavičku, která těžce dýchá a má oči obrácené někam do sebe. A ty oči jsou plné smutku.

Listopadová rána bývají zachmuřené. Mlhy, kouř a saze naplnily ulice a vnikaly lidem do oken a plic. I oči lidí byly nevrle a smutné. Jen Jarmila nevěděla, co se to venku děje, kam se schovalo modré nebe a kam utekl smích. Každého rána scházela pomalu po schodech, nespíchala jako dřívě, někdy se dokonce podívala z okna na smutný špinavý dvůr se zabláčeným nákladním autem, jen aby mohla tady uvnitř domu v tichu prožít svoje každodenní setkání. Teď už ho znala dobře. Měl krásný obličej, ale jeho veliká hlava seděla nepřírozeně na krátkém trupu s pokrivenou páteří. Někdy se stávalo, že skoro supěl námahou, pomaloučku zdvihal nohy, a snad by se byl zastavil a odpočinul

si, kdyby se proti němu neobjevila Jarmila. To když bylo venku zvláště vlhko. Často se pokoušela usmát, ale byla příliš plachá a soucit se zmocňoval jejích velkých očí. Pociťovala jako krutost, že se mimo něho mihne svým přímým tělem, a pak se celý den trápila, že mu nedarovala ten úsměv. To už nebyl neznámý, cizí člověk. Jarmila ho pociťovala jako úkol. Nemohla zapomenout, že ho spatřila tenkrát nad mamičiným dopisem.

A jednoho večera, už bylo deset hodin, sedla si za kuchyňský stůl a napsala několik vět. Nepřemýšlela o nich. Našla je kdesi v sobě, někdo jí vtiskl pero do ruky a Jarmila musila poslechnout.

P O V Í D K A
služka
MIROSLAV HANUŠ

Milý pane,
už Vás potkávám skoro dva roky. Nevím o Vás nic, ale často si na Vás vzpomenu. Tolik bych si přála, abyste se aspoň jednou usmál, když jdete ráno do kanceláře. Ráda bych Vám pověděla o svém bratru. Mnoho let seděl na podlaze nebo na dvorku, když jsme ho někdy vynesli na sluníčko. Ten byl opravdu ubohý a nikdo na světě mu nemohl pomoci. Snad by si byl vyplakal oči, kdyby nezemřel. Vám je také něčeho líto, a já jsem celé dny smutná, když vidím, jak se trápíte pro něco, co nemůže být.

Jarmila Brandová.

Ráno stála na schodech snad o minutu dřívě, uzardělá a rozpačitá, a přece nejhloběji v srdci klidná a plná radosti. Nesla bílou obálku bez jména a přála si, aby se setkali sami, bez svědků, aby nemusila utéci s radostným poselstvím a nepřítížila tomu neznámému smutkem jednoho dne. Nijak nespěchala, když těžce vystupoval proti ní. Našla i svůj úsměv, který mu v duchu slibovala tak dlouho, a vztáhla k němu ruku s dopisem. Trochu se zachmuřil, díval se zmateně, Jarmila rychle sestoupila o dva schody níže, aby se necítil pokořen, a byla statečná, zatím co on váhal.

„To je pro mě?“ řekl, a pak: „Od vás?“

Člověk nejspíš uchopil obálku a Jarmila skoro zajásala, jako by byla zbavena nesmírné tíže.

Nespatřila ho po celý týden a nezmarná naděje ji podpírala na cestě od ranního očekávání až po chvíli spánku, který ji mýjel. Viděla v duchu jeho tvář v bělosti podušek, oči vytržštěné horečkou, a slyšela sípavý dech, jak se dere z pomačkaných plic. Ráno vstávala zemdlelá, a teprve když za ní zaklaply dveře, zahořel v ní prudký tepot života, naděje se vzepjala a zachvívala jí tělem, ale dole se neozvaly kroky, jen rachot ulice, přidušený mlhou, tlačil se dovnitř z průjezdu. Až potom, bylo to smutné páteční ráno, musila se zastavit a opřít o zábradlí, jeho kroky byly tišší než dřívě, chtěla se vzpamatovat a jít mu vstříc, snad jí podá dopis nebo se usměje, byla tak slabá a křehká, všechna naděje se nahrnula k srdci. Stoupal pomalu se sklopenou hlavou, a když se přiblížil k ní, vždyť musí vědět, že je to ona, vykročil stranou a minul ji bez pohledu. Cítila, že se pod ní chvějí kolena, ale ještě se za ním pootočila, snad přece, snad přece! Ale to už bylo v domě ticho, na dvoře si někdo hvízdal a venku zadrnčela tramvaj. Ploužila se dolů a zapomněla, kam jde, přála si být sama, aby mohla položit hlavu a vyplakat se ze smutku pátečního rána. Na ulici bylo zima a Jarmila si řekla:

„Snad si vzpomněl na moje červené ruce.“

(Ze sbírky povídek Miroslava Hanuše Slyším tvou krásu. Brno : Průboj, 1941)

ODPOLEDNE HUDBY A POEZIE NA ORTOPEDICKÉ KLINICE

Klasické dechové trio – Jiří a Bohumil Šléglovi (klarineti) a Jan Valter (fagot).

První adventní neděle minulého roku uspořádalo vedení Ortopedické kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové koncert, který se setkal s dobrým ohlasem u posluchačů, a proto na tuto akci navázalo a uspořádalo v nedělní odpoledne dne 21. listopadu 2004 předvánoční koncert, určený pro pacienty, zaměstnance a hosty ortopedické kliniky.

Akce se mohla uskutečnit díky sponzorské podpoře následujících firem: Beznoska s. r. o. Kladno, Grafické studio Anny Benešové, HVB Bank, Alkapress - digitál. tiskárna a Nemo - realitní a obchodní společnost, kterým touto cestou děkujeme.

Kulturního odpoledne se zúčastnilo více než 130 posluchačů a s radostí jsme mezi námi uvítali pana Ing. Otakara Divíška, primátora města Hradec Králové, pana doc. MUDr. Leoše Hegera, CSc., ředitele Fakultní nemocnice, pana plk. Ing. Františka Sotonu, zástupce děkana Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany státu, a pana mons. Josefa Sochu, generálního vikáře královéhradeckého biskupství.

Přítomné hosty uvítal doc. MUDr. Karel Karpaš, CSc., přednosta Ortopedické kliniky, a potom již následoval vlastní kulturní program.

S velkým potěšením všichni posluchači vyslechli vynikající přednes z díla Jana Skácela v podání Mistra Josefa Somra a hudební ukázky v provedení Klasického dechového tria ve složení Jiří a Bohumil Šléglovi (klarineti) a Jan Valter (fagot). Všichni přítomní ocenili hluboký kulturní zážitek opakovaným a dlouhotrvajícím potleskem.

Na závěr všem účinkujícím poděkoval za pořádající kliniku doc. MUDr. Karel Karpaš, CSc., spolu s pacienty dětského oddělení a předali jim květiny a drobné dárky. Při loučení všichni zúčastnění projevili přání, aby se v této tradici pokračovalo.

Doc. MUDr. Karel Karpaš, CSc.

Foto: Doc. MUDr. Karel Urban, CSc.

Josef Somr recitoval z díla Jana Skácela.

VÝSTAVY NA LÉKAŘSKÉ FAKULTĚ UK V HRADCI KRÁLOVÉ V ROCE 2004

V roce 2004 se ve výstavních prostorách v budově teoretických ústavů Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, Šimkově ulici, uskutečnily tyto výstavy:

- leden – **drobná grafika ze sbírky R. Marečka**
- únor – **autogramy významných osobností ze sbírek K. Míchala**
- březen – **expoziční k 200. výročí narození Karla Rokitanského**
(v květnu byla expoziční instalována ve Faustově domě v Praze)
- duben – **kresby Jarmily Stránské**
- červen – **ukázky z odborné a volné tvorby Josefa Bavora**
- červenec – **kreslený humor se sportovní tematikou M. Alexy a M. Martenka**
- prázdninové období – **opět expoziční o Karlu Rokitanském**
- říjen – **odborná a volná tvorba Ivana Helekala a Jana Kacvinského z výtvarného kabinetu Anatomického ústavu 1. LF v Praze**
- listopad – **obrazy Iva Jansy**
- prosinec – **obrazy Adama Lipowského**

Thomas Quincey: Vražda jako krásné umění

(O PODIVNÝCH ZÁKRUTECH NA CESTĚ LIDSKÉHO DUCHA)

Rozsahem nevelká knížka, jejíž český překlad vyšel poprvé v pražském nakladatelství Alois Srdece v r. 1925, začíná Prvním memorandem (s vročením 1827), jehož úvodní řádky bude vhodné zde ocitovat: „Většina z nás, kdo čteme knihy, slyšela asi o společnosti na povznesení neřesti, o »Klubu pekelného ohně«, založeném v 18. století sirem Francisem Dashwoodem atd. V Brightoně, tuším, zase byla založena společnost na potlačení ctnosti. Tato společnost sama byla zakázána; ale bohužel jest mi říci, že v Londýně existuje jiná, povahy ještě ohavnější. Co se týče tendence, možno ji nazvati společností pro povzbuzení vraždy; ale podle jejího vlastního jemného eufemismu nazývá se společností znalců vraždy. Prohlašují, že se zajímají o vraždu, že jsou amatéři a diletanty v různých způsobech krveprolívání a zkrátka milovníky vraždy.“

Další část knihy tvoří přednáška připravená pro již zmíněnou společnost milovníků vraždy, jež se autorovi „dostala do rukou náhodou“. Také z této přednášky, proslovené na počest vraha Johna Williamse, jež v r. 1812 v Londýně zmařil životy několika lidí, uvedu dva výroky: „Kain, jako vynálezce vraždy a otec tohoto umění, jistě byl mužem geniálním prvního řádu...“ Na jiném místě se pak říká: „Co se týče Shakespeara, nikdy nebylo nad něj lepšího, což dokazuje líčení zavražděného Duncana, Banqua atd., a především jeho nevyrovnatelná miniatura zavražděného Gloucesteru v Jindřichu VI.“

V kapitole nazvané Druhé memorandum autor knihy ujišťuje, že sám se žádné vraždy nedopustil a ani k žádné vraždě nepovzbuzoval. Na dalších stránkách pak popisuje vznik klubu, který „povstal – tak jako jiná podobná sdružení pro šíření pravdy a sdílení nových myšlenek – spíše z potřeb věci, než na popud některého člověka“.

V závěrečné kapitole, nazvané Post-scriptum, autor příznává, že je mu opětovně naznačováno, že výstřednost jeho knížky

„zašla snad příliš daleko“. Sám autor si to však nemyslí a říká, že k jeho úmyslu patřilo „dotknouti se zlehka hranic hrůzy a toho, co by bylo nejvýše odporné, kdyby opravdu bylo skutečností“. Dále autor píše: „Právě přílišná výstřednost, připomínající čtenáři neustále čirou neskutečnost všeho výmyslu, poskytuje nejjistější pomoci, aby ho zbavila přízraku hrůzy, která by jinak vzešla z jeho citů. Dovolte, abych těm, kdo mi to vytýkají, jednou pro vždy připomněl návrh děkana Swifta, aby přespočetné děti všech tří království – které byly v té době, jak v Dublině tak v Londýně chovány v nalezincích – byly zužitkovány tak, že by se uvařily a snědly. To byla výstřednost, k tomu vpravdě smělejší a hruběji praktická než moje, a přece nebyla Swiftovi vytýkána, ač byl hodnostářem svrchované církve irské; její vlastní ohavnost byla její omluvou...“ V kapitole Post-scriptum Thomas Quincey dále podrobně popisuje vraždy spáchané již zmíněným Johnem Williamsem.

Thomas De Quincey (1785 – 1859), anglický esejista počátků romantického období (z franc. romantique = „jako v románu“), byl členem tzv. Jezerní školy. Přední osobností této literární skupiny byl údajně básník William Wordsworth (1770 – 1850), mezi členy skupiny tzv. jezerních básníků (Lake Poets) patřil i básník, dramatik, filosof a literární kritik Samuel Taylor Coleridge (1772 – 1834). Thomas De Quincey napsal rozsáhlou řadu děl, včetně esejí s tématy filosofickými a literárně kritickými. Některá jeho díla byla již na počátku 20. století přeložena také do češtiny. Jeho knížka *Murder Considered as One of the Fine Arts* vyšla poprvé v r. 1827, česky byla vydána v r. 1925 a znovu pak v r. 1995 (Olomouc, Votobia). Citace v tomto článku jsou převzaty z prvního českého vydání z r. 1925. Velmi známý je u nás i jeho autobiografický spis *Zpověď anglického požívače opia* (první angl. vydání v r. 1822, první české vydání v r. 1909, druhé v r. 1991).

PhDr. Vladimír Panoušek

Vraždy páchané dětmi

Knihy »Vražda jako krásné umění«, kterou Thomas Quincey napsal na konci první čtvrtiny 19. století, může evokovat i otázku, jaký je postoj občanů k trestnému činu vraždy dnes, po téměř dvou stech letech. Odpověď se zdá být nasnadě: mnoho se asi nezměnilo, snad jen namísto někdejšího „přízraku hrůzy“ vyvolává dnes informace o spáchání trestného činu vraždy spíše zlobné pocity. To se zřetelně projevilo i v souvislosti se závažnými násilnými akty dětí a nezletilých, k nimž došlo v poslední době. Byli jsme svědky silných emočních reakcí, projevů zloby a tvrdých odsudků, ale také populistických výroků politiků, že přece nebudeme zavírat děti do kriminálů. Nikdo – politici ani odborníci – se přitom veřejně neozval, aby řekl, že nejde o nějaký nový jev, ale o tragédie, jež bohužel provázejí život společnosti patrně již od nepaměti.

V roce 1963 popsál Jan Mečtář soubor dvaadvaceti nezletilých a mladistvých vrahů mužského pohlaví, kteří se dopustili tohoto trestného činu v průběhu období patnácti let.⁹⁾ Tito jedinci spáchali šestnáct dokonancých vražd (jednu dvojnásobnou) a šest vražd nedokonancých, kde usmrccnncí oběti bylo předpokládáno. Jeden pachatel byl stár mezi 12-13 roky, dva byli ve věku 14-15

let, šest jich bylo ve věku 15-16 let, jeden ve věku 16-17 let a jedenáct ve věku 17-18 let. Do souboru byl zařazen i jeden pachatel dvojnásobné vraždy, který byl v době spáchání trestného činu dospělý, ale ve věku blízkém věku mladistvých (18:03).

Z celkového počtu třiadvaceti vražd bylo čtrnáct spácháno v afektu, z toho osm (sedm dokonancých, jedna nedokonaná) v afektu strachu z následků jiného nepatřičného jednání a šest (pět dokonancých, jedna nedokonaná) v afektu vzteku či vzteku vybuchelém na žárlivosti. Osm vražd (čtyři dokonancé, čtyři nedokonancé) bylo předem plánováno a připraveno bez většního afektivního hnutí pachatele. Šlo převážně o vraždy loupežné.

J. Mečtář v citované práci uvádí, že vraždy spáchané v afektu byly provedeny se značnou vehemencí. Základní rysy osobnosti nezletilých a mladistvých vrahů byly charakteristické: zvýšená agresivita, autotelické zaměření, nezdrženlivost. Žádný ze sledovaného souboru pachatelů nebyl v době činu nepřičetný.

PhDr. Vladimír Panoušek

⁹⁾ MEČTÁŘ, J.: Vraždy spáchané dětmi a mladistvými. In: FISCHER, J. (ed.): Dětská psychiatrie. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1963, s. 348-350.

Během druhé návštěvy Kréty nás neodbytně pronásledovala otázka, jak mohlo dojít k úpadku a úplnému rozpadu zdejší starověké námořní říše, oplývající bohatstvím a vysokou kulturou. Značný vliv měly neúspěšné válečné výboje a společně s přírodními katastrofami byla zkáza dokonána. Mínóji opírali svou moc o loďstvo, které nemělo ve Středozeří soupeře. Vojskovou převahou si byli tak jisti, že jejich města nebyla nijak opevněna.

Jaké byly příčiny zničení krétské thalassokracie kolem r. 1400 př. Kr., napovídá řecká mytologie. Vydáváme se proto s mýty v batohu po stopách pravděpodobně posledních krétských mínóů.

Král Mínós když zjistil, že Daidalos (jeho architekt) se synem Ikarem uprchl za pomoci manželky Pasifaé z Labyrinthu, kde jej věznil, ihned dal vybudovat rozsáhlé loďstvo a vydal se jej hledat. Objevil jej v Kamiku na Trinakrii (Sicílii) jako chráněnce krále Kókala. Ten, aby se nepříjemného a mocného návštěvníka zbavil, uchystal s Daidalovou pomocí léčku a Mínóa zavraždil v lázni vařící vodou, nebo snad rozpuštěnou smůlou. Jeho pozůstatky byly pohřbeny v Afroditiině chrámu a teprve po létech dopraveny na Krétu. Sicilané jeho loďstvo spálili a Krétané upadli do zmatku. (Pozn.: Zničení krétského loďstva na Sicílii a zabití Mínóa okamžitě využili Athéňané k nájezdu na neopevněný Knóssos, který před r. 1400 př. Kr. zcela zpusťovali. Nadvláda na moři přešla z krétských do řeckých rukou).

Po zemřelém králi nastoupil na trůn nejstarší syn: mínós Katreus. (Pozn.: Mínós byl titul knósské královské dynastie; v paláci mohlo vládnout od 2. tisíciletí př. Kr. několik dynastií mínóů. Jejich symbolem byl nebeský býk – tauros). Věštírna, které se podle tehdejších zvyklostí dotázal na svůj osud, mu předpověděla, že jej zabije jedno z vlastních dětí: syn Althaimenes nebo některá z jeho tří dcer. Králův syn

se sestrou Apémosyné proto opustili s rozsáhlým doprovodem knósský palác v bláhové naději, že uniknou děsivému prokletí věštby. Přistáli na ostrově Rhodu a na příhodném místě založili město Krétinia, pojmenované po jejich rodném ostrově (foto 1). Althaimenes s doprovodem se pak usadil v městě Kameiru, které bylo lépe chrá-

něno před piráty (foto 2). Ve městě najdeme některé společné rysy mínójských měst: rozsáhlé schodiště vedoucí k ústřednímu nádvoří (foto 3), jaké můžeme pozorovat v Knóssu, které vytvořil Daidalos pro Ariadné k provozování kultovních her nebo ceremonií, nebo v jiném paláci – Faistu; lázeň, prostory pro zásobárny podobné Labyrinthu. Královská cesta (foto 4), vede ke svatyni, odkud se otevírá skvostný pohled na nejvyšší horu Rhodu Atabyrios (dnes Attaviros), patrnou takřka ze všech míst ostrova (foto 5). Althaimenes vztyčil na vrcholu hory oltář zasvěcený Diovi Atabyriovi (foto 6). Na terase kolem oltáře rozmístil bronzové býky, kteří hlasitě troubili, pokud Rhodu hrozilo nebezpečí. (Řev býků patrně vznikl vířením rhombů – bronzových vlčků – jež měly zahánět zlé duchy).

ZEMĚ LIDÍ

objektivem

JANA SMITA

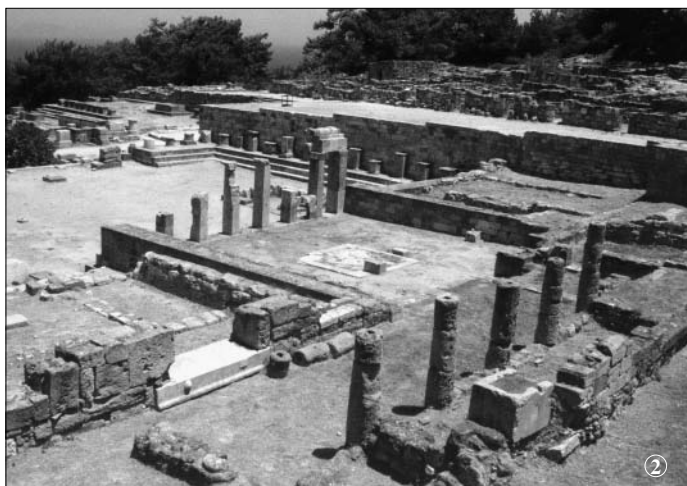

Po strastiplné cestě dosahujeme vrcholu (1215m), v místech Diovy svatyně nacházíme kamennou mísu k rituální očištění před vstupem do chrámu. Jsme zde zcela sami v místech, odkud Althaimenes za jasných dnů pozoroval milovanou Krétu. V mlžném oparu moře se noří ostrov Karpathos a za ním v dálce lze jen tušit Krétu (foto 7).

Začíná se ale naplňovat děsivá kletba múnójců. Katreus v obavě o svůj život vypudil dcery Klymenu a Aeropu z Kréty a jako osamělý stařec neměl komu odkázat svůj trůn. Vydal se na plavbu, aby našel svého syna, kterého tolik miloval. Jedné noci přistál v městě Krétinii, ale byl obyvateli považován za piráta. Ačkoliv se snažil vyložit důvod svého příchodu, jeho hlas zanikl ve vzniklé vřavě a štěkotu psů. Althaimenes se vyřítil z paláce, aby odrazil domnělý nájezd Chetitů, v nastalém chaosu a tmě nepoznal svého otce, mrštil oštěpem a zabil jej. Příliš pozdě zjistil, že se věštba přes dlouhé vyhnanství, které na sebe uvalil, naplnila. Prosil bohy, aby jej jako trest za jeho činy pohltila země (Pozn.: Krátce před nešťastným zabitím svého otce ubil k smrti svou sestru) – a skutečně, otevřela se propast, kterou se Althaimenes propadl do Tartaru (podsvětí).

Slunce se sklání k horizontu moře, obloha temní, zvedá se vítr meltemi a strašidelně skučí ve skalních roklinách. Opouštíme trosky Diova chrámu a zamýšlíme se nad děsivými osudy účastníků tragédií: Oidipa a Laia, Télegona a Odyssea, v nichž člověk je hračkou v rukách Náhody, bezradný ve světě plném protikladů a opuštěn ve svém utrpení. Pomoc může nalézt jen u člověka vnímavého, plného pochopení a lásky.

Marcela a Jan Smitovi

PROF. VLADIMÍR PALIČKA V ČELE ASOCIACE LÉKAŘSKÝCH FAKULT ČR

Prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., děkan Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a přednosta Ústavu klinické biochemie a diagnostiky LF UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové, byl zvolen předsedou Asociace lékařských fakult České republiky. Panu profesoru Vladimíru Paličkovi ke zvolení do této významné funkce upřímně blahopřejeme.

OCENĚNÍ ZA PŮVODNÍ PRÁCI OBDRŽELA MUDR. VALERIE HASSMANOVÁ

MUDr. Valerie Hassmanová, CSc., odborná asistentka Kliniky nemocí z povolání Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové, obdržela na II. kongresu nemocí z povolání s mezinárodní účastí, který se konal ve dnech 14. – 16. října 2004 v Luhačovicích, ocenění za nejlepší původní práci – „Pohled na silikózy vzniklé po práci v dnes již historickém riziku oxidu křemičitého“. Paní asistentce MUDr. Valerie Hassmanové k tomuto ocenění srdečně blahopřejeme.

VÝUKOVÉ PRACOVÍŠTĚ IPVZ ZŘÍZENO NA OČNÍ KLINICE

Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ) se sídlem v Praze zřídil výukové pracoviště Katedry oftalmologie na Oční klinice Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové. Vedením výukového pracoviště IPVZ zde byla pověřena docentka Oční kliniky **MUDr. Naďa Jirásková, Ph.D.** Vedení a pracovníkům Oční kliniky a zejména paní docentce Naďe Jiráskové k tomuto projevu uznání jejich práce srdečně blahopřejeme.

VÝUKOVÝ PROGRAM BYL OCENĚN V SOUTĚŽI eLEARNING

Interaktivní výukový program „Vyšetřovací metody v klinické mikrobiologii a klinické imunologii“, prezentovaný v roce 2004 v 5. ročníku soutěže eLearning vedoucí autorkou **MUDr. Evou Budayovou** (Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola v Hradci Králové), získal ocenění v sekci základních a středních škol. Soutěž se tradičně uskutečnila v rámci 42. ročníku mezinárodního festivalu TECHFILM v Hradci Králové. Na projektu, zaměřeném k potřebám studentů SZŠ a VZŠ, se podíleli tito pracovníci Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové: **doc. RNDr. Vladimír Buchta, CSc., RNDr. Marcela Drahošová, MUDr. Miroslav Förstl, prof. RNDr. Jan Krejssek, CSc., MUDr. Marian Medňanský, PharmDr. Lenka Plíšková, Hana Kotlandová.** Všem jmenovaným upřímně blahopřejeme.

VYŠLA VÝZNAMNÁ PUBLIKACE HRADECKÝCH AUTORŮ

V nakladatelství Quintessenz Praha vyšla publikace „Atlas chorob ústní sliznice“ autorů **doc. MUDr. Radovana Slezáka, CSc., a doc. MUDr. Ivo Dřížhala, CSc.** K vydání tohoto mimořádného díla (340 stran, 425 doprovodných fotografií) oběma autorům srdečně blahopřejeme.

OCENĚNA BYLA KNIHA „INTENZIVNÍ MEDICÍNA“

Česká společnost anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny ČLS JEP udělila ocenění **doc. MUDr. Vladimíru Černému, Ph.D., FCCM**, za nejlepší publikaci v oboru ARIM za rok 2003 „Intenzivní medicína“. Panu docentu Vladimíru Černému upřímně blahopřejeme.

Contra ius et fas – proti právu lidskému i božskému, tak by snad bylo možné nejvýstižněji charakterizovat téma knihy Rudolfa Klena a Petra Narwy Vryté do pa-

CONTRA IUS ET FAS

měti (Shromaždiště). Autoři knihy – lékař a univerzitní profesor MUDr. Rudolf Klen, DrSc., a pracovník veřejné správy a publicista Petr Narwa připomínají ve svém díle jednotlivá místa v naší zemi, odkud byli Židé v letech 1942 a 1943 deportováni do koncentračních táborů. Uvádějí počty odvezených a přeživších, ale všímají si i toho, nakolik stále ještě zůstávají tyto tragické události v naší paměti a zmiňují se proto i o pamětních deskách, v pozdějších letech odhalených.

Prof. Rudolf Klen (1915) internaci v koncentračních táborech (1942 – 1945) přežil. „Povinností nás, kteří jsme přežili,“ říká v jedné své krátké vzpomínce, „je nepřipustit, aby se takové cesty ještě někdy opakovaly. Proto je nutné, abychom si je sobě i ostatním neustále připomínali.“ Petr Narwa (1955) patří k mladší židovské generaci, jeho otec se vrátil z koncentráku po pochodu smrti v roce 1945.

Knihu Vryté do paměti (Shromaždiště) představilo v podvečer dne 7. listopadu 2004 Muzeum východních Čech v Hradci Králové spolu s pražským nakladatelstvím FAUN. Záštitu nad slavnostním uvedením knihy převzal hejtmán Královéhradeckého kraje Ing. Pavel Bradík. Hosty setkání přivítal ředitel muzea PhDr. Zdeněk Zahradník. Poté zazpívala jidiš písně herečka a zpěvačka Hana Frejková, mj. i milostnou píseň „Dortn, dortn“ Herrmana Jablokoffa, která se údajně stala za 2. světové války hymnou sovětských partyzánů, mezi nimiž bylo hodně Židů. PhDr. Zahradník pak omluvil nepřítomného hejtmana Ing. Pavla Bradíka a přečetl jeho dopis. K představované knize zasvěceně promluvil představitel nakladatelství FAUN PhDr. Aleš Fuchs, pocházející rovněž z rodiny, jejíž většina členů se do svých domovů nevrátila. Za pozornost jejich dílu poděkovali i oba autoři knihy. PhDr. Vladimír Panoušek

scan

Redakční rada: doc. MUDr. Jiří Bittner, CSc., doc. PhDr. František Dohnal, CSc., MUDr. Ivan Drašner, Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc., Ing. Rudolf Horák, prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Ing. Eva Kvapilová, PhDr. Vladimír Panoušek, Jaroslava Pečenková, prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., Mgr. Jiří Štěpán, Miroslav Všečetka.

Redakce: Fakultní nemocnice, 500 05 Hradec Králové, tel. 495 832 222 (tel. ve FN 2222)